

ACORD DE STABILIZARE ŞI DE ASOCIERE
ÎNTRE COMUNITĂŢILE EUROPENE
ŞI STATELE MEMBRE ALE ACESTORA, PE DE O PARTE,
ŞI REPUBLICA MUNTENEGRU, PE DE ALTĂ PARTE

REGATUL BELGIEI,

REPUBLICA BULGARIA,

REPUBLICA CEHĂ,

REGATUL DANEMARCEI,

REPUBLICA FEDERALĂ GERMANIA,

REPUBLICA ESTONIA,

IRLANDA,

REPUBLICA ELENĂ,

REGATUL SPANIEI,

REPUBLICA FRANCEZĂ,

REPUBLICA ITALIANĂ,

REPUBLICA CIPRU,

REPUBLICA LETONIA,

REPUBLICA LITUANIA,

MARELE DUCAT DE LUXEMBURG,

REPUBLICA UNGARĂ,

MALTA,

REGATUL ȚĂRILOR DE JOS,

REPUBLICA AUSTRIA,

REPUBLICA POLONĂ,

REPUBLICA PORTUGHEZĂ,

ROMÂNIA,

REPUBLICA SLOVENIA,

REPUBLICA SLOVACĂ,

REPUBLICA FINLANDA,

REGATUL SUEDIEI,

REGATUL UNIT AL MARII BRITANII ȘI IRLANDEI DE NORD,

părți contractante la Tratatul de instituire a Comunității Europene, la Tratatul de instituire a Comunității Europene a Energiei Atomice și la Tratatul privind Uniunea Europeană, denumite în continuare „statele membre”, și

COMUNITATEA EUROPEANĂ și COMUNITATEA EUROPEANĂ A ENERGIEI ATOMICE,

denumite în continuare „Comunitatea”,

pe de o parte, și

REPUBLICA MUNTENEGRU, denumită în continuare „Muntegru”,

pe de altă parte,

împreună denumite în continuare „părțile”,

AVÂND ÎN VEDERE legăturile strânse dintre părți și valorile pe care acestea le au în comun, precum și dorința lor de a consolida aceste legături și de a institui o relație strânsă și durabilă, bazată pe reciprocitate și interese comune, relație care ar trebui să permită Muntenegrului să-și consolideze și să-și extindă relațiile cu Comunitatea și cu statele sale membre.

AVÂND ÎN VEDERE importanța prezentului acord în cadrul procesului de stabilizare și de asociere (SAp) inițiat cu țările din Europa de Sud-Est în vederea instituirii și consolidării unei ordini europene stabile bazate pe cooperare, pentru care Uniunea Europeană reprezintă elementul de bază, precum și în contextul Pactului de stabilitate.

AVÂND ÎN VEDERE disponibilitatea Uniunii Europene de a integra cât de mult posibil Muntenegru în contextul politic și economic general european, precum și statutul Muntenegrului de candidat potențial la aderarea la Uniunea Europeană, pe baza Tratatului privind Uniunea Europeană (denumit în continuare „Tratatul UE”) și cu condiția îndeplinirii criteriilor definite de către Consiliul European din iunie 1993, precum și a condițiilor prevăzute de SAp, sub rezerva punerii în aplicare cu succes a prezentului acord, în special în ceea ce privește cooperarea regională.

AVÂND ÎN VEDERE parteneriatul european, care identifică prioritățile de acțiune în vederea sprijinirii eforturilor țării de a se apropia de Uniunea Europeană.

AVÂND ÎN VEDERE angajamentul părților de a contribui, prin toate mijloacele, la stabilitatea politică, economică și instituțională a Muntenegrului, precum și a regiunii, prin dezvoltarea societății civile și democratizare, consolidarea instituțiilor și reforma administrației publice, integrarea comercială regională, consolidarea cooperării economice, precum și prin cooperarea într-o gamă variată de domenii, în special în domeniul justiției, libertății și securității, și prin întărirea securității naționale și regionale.

AVÂND ÎN VEDERE angajamentul părților de a extinde libertățile politice și economice, angajament care reprezintă însuși fundamentul prezentului acord, precum și angajamentul acestora de a respecta drepturile omului și statul de drept, inclusiv drepturile persoanelor care aparțin minorităților naționale, precum și principiile democratice, prin alegeri libere și corecte, și prin pluripartidism.

AVÂND ÎN VEDERE angajamentul părților de a pune în aplicare integral toate principiile și dispozițiile Cartei ONU, ale OSCE, în special cele ale Actului final al Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa (denumit în continuare „Actul final de la Helsinki”), ale concluziilor Conferințelor de la Madrid și de la Viena, ale Cartei de la Paris pentru o nouă Europă și ale Pactului de stabilitate pentru Europa de Sud-Est, astfel încât să contribuie la stabilitatea regională și la cooperarea între țările din regiune.

REAFIRMÂND dreptul de întoarcere al tuturor refugiaților și persoanelor strămutate în interiorul țării și dreptul la protecția proprietății acestora, precum și alte drepturi ale omului conexe.

AVÂND ÎN VEDERE angajamentul părților față de principiile economiei de piață și față de dezvoltarea durabilă, precum și disponibilitatea Comunității de a contribui la reformele economice din Muntenegru.

AVÂND ÎN VEDERE angajamentul părților față de libertatea comerțului, în conformitate cu drepturile și obligațiile care decurg din calitatea de membru în cadrul OMC.

AVÂND ÎN VEDERE dorința părților de a continua dezvoltarea dialogului politic periodic privind aspectele bilaterale și internaționale de interes comun, inclusiv aspectele regionale, luând în considerare politica externă și de securitate comună (PESC) a Uniunii Europene.

AVÂND ÎN VEDERE angajamentul părților de a combate criminalitatea organizată și de a-și consolida cooperarea în domeniul combaterii terorismului pe baza declarației Conferinței europene din 20 octombrie 2001.

AVÂND CONVINGEREA CĂ Acordul de stabilizare și de asociere (denumit în continuare „prezentul acord”) va crea un nou climat pentru relațiile lor economice și, în primul rând, pentru dezvoltarea comerțului și a investițiilor, factori esențiali pentru restructurarea și modernizarea economiei.

LUÂND ÎN CONSIDERARE angajamentul Muntenegrului de a-și armoniza legislația națională cu cea a Comunității în domeniile relevante și de a o pune efectiv în aplicare.

ȚINÂND SEAMA de dorința Comunității de a acorda un sprijin decisiv punerii în aplicare a reformei și de a utiliza în acest scop toate instrumentele disponibile în materie de cooperare și de asistență tehnică, financiară și economică, pe o bază indicativă multianuală globală.

CONFIRMÂND că dispozițiile prezentului acord care intră sub incidența părții a treia a titlului IV din Tratatul de instituire a Comunității Europene (denumit în continuare „Tratatul CE”) obligă Regatul Unit și Irlanda ca părți contractante distincte și nu în calitate de state membre ale Comunității, până când Regatul Unit sau Irlanda (după caz) notifică Muntenegru că și-a asumat obligații în calitate de stat membru al Comunității, în conformitate cu Protocolul privind poziția Regatului Unit și a Irlandei, anexat la Tratatul UE și la Tratatul CE. Aceleași dispoziții se aplică Danemarcei, în conformitate cu Protocolul privind poziția Danemarcei, anexat la tratatele menționate anterior.

REAMINTIND de Reuniunea la nivel înalt de la Zagreb, care a pledat pentru continuarea consolidării relațiilor dintre țările care participă la procesul de stabilizare și de asociere și Uniunea Europeană, precum și pentru o consolidare a cooperării regionale.

REAMINTIND de Reuniunea la nivel înalt de la Salonic, care a consolidat procesul de stabilizare și de asociere ca și cadru politic pentru relațiile Uniunii Europene cu țările din Balcanii de Vest și a subliniat perspectiva integrării acestora în Uniunea Europeană pe baza progreselor individuale înregistrate în cadrul reformei și al meritului individual.

REAMINTIND de semnarea la București, la data de 19 decembrie 2006, a Acordului de Liber Schimb Central European ca instrument de consolidare a capacității regiunii de a atrage investiții și a perspectivelor de integrare ale regiunii în economia mondială.

DORIND să instituie o cooperare culturală mai strânsă și să dezvolte schimburi de informații,

CONVIN:

ARTICOLUL 1

- (1) Se instituie prin prezentul acord o asociere între Comunitate și statele membre ale acesteia, pe de o parte, și Republica Muntenegru, pe de altă parte.
- (2) Obiectivele acestei asocieri sunt:
- (a) sprijinirea eforturilor Muntenegrului de a consolida democrația și statul de drept;
 - (b) contribuirea la stabilitatea politică, economică și instituțională în Muntenegru, precum și la stabilizarea regiunii;
 - (c) punerea la dispoziție a unui cadru adecvat pentru dialogul politic, care să permită dezvoltarea unor relații politice strânse între părți;
 - (d) sprijinirea eforturilor Muntenegrului de a-și dezvolta cooperarea economică și internațională, inclusiv prin armonizarea legislației sale naționale cu cea a Comunității;
 - (e) sprijinirea eforturilor Muntenegrului de a finaliza procesul de tranziție spre o economie de piață funcțională;
 - (f) promovarea unor relații economice armonioase și dezvoltarea progresivă a unei zone a liberului schimb între Comunitate și Muntenegru;
 - (g) consolidarea cooperării regionale în toate domeniile reglementate de prezentul acord.

TITLUL I

PRINCIPII GENERALE

ARTICOLUL 2

Respectarea principiilor democratice și a drepturilor omului proclamate în Declarația Universală a Drepturilor Omului și definite în Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, în Actul final de la Helsinki și în Carta de la Paris pentru o nouă Europă, respectarea principiilor de drept internațional, inclusiv cooperarea deplină cu Tribunalul Penal Internațional pentru fosta Iugoslavie (ICTY), și a statului de drept, precum și a principiilor economiei de piață prezentate în documentul Conferinței CSCE de la Bonn privind cooperarea economică stau la baza politicilor interne și externe ale părților și constituie elemente esențiale ale prezentului acord.

ARTICOLUL 3

Combaterea proliferării armelor de distrugere în masă și a mijloacelor de furnizare a acestora constituie un element esențial al prezentului acord.

ARTICOLUL 4

Părțile contractante reafirmă importanța pe care o acordă punerii în aplicare a obligațiilor internaționale, în special cooperării depline cu Tribunalul Penal Internațional pentru fosta Iugoslavie.

ARTICOLUL 5

Pacea și stabilitatea la nivel internațional și regional, dezvoltarea unor relații de bună vecinătate, drepturile omului și respectarea și protecția minorităților joacă un rol esențial în procesul de stabilizare și de asociere menționat în concluziile Consiliului Uniunii Europene din 21 iunie 1999. Încheierea și punerea în aplicare a prezentului acord se înscriu în cadrul concluziilor Consiliului Uniunii Europene din 29 aprilie 1997 și se bazează pe meritele individuale ale Muntenegrului.

ARTICOLUL 6

Muntenegru se angajează să continue consolidarea cooperării și a relațiilor de bună vecinătate cu celelalte țări din regiune, inclusiv un număr corespunzător de concesiuni reciproce în ceea ce privește circulația persoanelor, a mărfurilor, a capitalurilor și a serviciilor, precum și elaborarea de proiecte de interes comun, în special legate de gestionarea frontierelor și combaterea criminalității organizate, a corupției, a spălării banilor, a migrației ilegale și a traficului ilegal, în special de ființe umane, arme ușoare sau de calibru mic și de droguri nepermise. Acest angajament constituie un factor-cheie în dezvoltarea relațiilor și a cooperării între părți și contribuie, astfel, la stabilitatea regională.

ARTICOLUL 7

Părțile reafirmă importanța pe care o acordă combaterii terorismului și punerii în aplicare a obligațiilor internaționale în acest domeniu.

ARTICOLUL 8

Asocierea se realizează progresiv și se finalizează integral la sfârșitul unei perioade de tranziție de cel mult 5 ani.

Consiliul de stabilizare și de asociere (denumit în continuare „SAC”), constituit în temeiul articolului 119, reexaminează periodic, în general anual, punerea în aplicare a prezentului acord și adoptarea și punerea în aplicare de către Muntenegru a reformelor juridice, administrative, instituționale și economice. Reexaminarea se efectuează din perspectiva preambulului și în conformitate cu principiile generale ale prezentului acord. Aceasta ține seama în mod adecvat de prioritățile prevăzute de parteneriatul european relevant pentru prezentul acord și se află în concordanță cu mecanismele instituite în cadrul procesului de stabilizare și de asociere, în special cu raportul privind progresele înregistrate în cadrul procesului de stabilizare și de asociere.

Pe baza reexaminării menționate anterior, SAC va emite recomandări și poate lua decizii. Atunci când reexaminarea identifică probleme deosebite, acestea pot fi soluționate prin intermediul mecanismelor de soluționare a litigiilor instituite în baza prezentului acord.

Asocierea deplină se va realiza progresiv. SAC efectuează o reexaminare amănunțită a aplicării acordului cel târziu în al treilea an de la intrarea în vigoare a acestuia. Pe baza acestei reexaminări, SAC evaluează progresul înregistrat de Muntenegru și poate lua decizii privind următoarele etape ale asocierii.

Reexaminarea menționată anterior nu se va aplica în ceea ce privește libera circulație a mărfurilor, cu privire la care acordul prevede în Titlul IV un calendar specific.

ARTICOLUL 9

Prezentul acord este întru totul compatibil cu dispozițiile relevante ale OMC, în special cu articolul XXIV din Acordul General pentru Tarife și Comerț (GATT 1994) și cu articolul V din Acordul General privind Comerțul cu Servicii (GATS) și se pune în aplicare în conformitate cu acestea.

TITLUL II

DIALOGUL POLITIC

ARTICOLUL 10

- (1) În cadrul prezentului acord, se continuă dezvoltarea dialogului politic între părți. Acest dialog însoțește și consolidează apropierea dintre Uniunea Europeană și Muntenegru și contribuie la crearea de legături strânse de solidaritate și de noi forme de cooperare între părți.
- (2) Dialogul politic urmărește să promoveze în special:
 - (a) integrarea deplină a Muntenegrului în comunitatea națiunilor democratice și apropierea sa progresivă de Uniunea Europeană;

- (b) o convergență din ce în ce mai mare a pozițiilor părților cu privire la aspecte internaționale, inclusiv cu privire la aspecte legate de PESC, inclusiv prin schimb de informații, după caz, și, în special, cu privire la acele aspecte care pot avea efecte semnificative asupra părților;
- (c) cooperarea regională și dezvoltarea relațiilor de bună vecinătate;
- (d) o viziune similară în ceea ce privește securitatea și stabilitatea în Europa, inclusiv cooperarea în domeniile reglementate de PESC a Uniunii Europene.

(3) Părțile consideră că proliferarea armelor de distrugere în masă (ADM) și a mijloacelor de furnizare a acestora, atât către state, cât și către actori nestatali reprezintă una dintre cele mai grave amenințări la adresa stabilității și securității internaționale. Părțile convin, prin urmare, să coopereze și să contribuie la combaterea proliferării armelor de distrugere în masă și a mijloacelor de furnizare a acestora prin respectarea în totalitate și prin punerea în aplicare la nivel național a obligațiilor lor existente în temeiul tratatelor și acordurilor internaționale privind dezarmarea și neproliferarea și a altor obligații internaționale relevante. Părțile convin că această dispoziție constituie un element esențial al prezentului acord și va face parte din dialogul politic care va însoți și consolida aceste elemente.

Mai mult decât atât, părțile convin să coopereze și să contribuie la combaterea proliferării armelor de distrugere în masă și a mijloacelor de furnizare a acestora prin:

- (a) luarea de măsuri în vederea semnării sau ratificării altor instrumente internaționale relevante ori aderării la acestea, după caz, și în vederea punerii în aplicare întru totul a acestora;

- (b) instituirea unui sistem eficient de control al exporturilor naționale, care să controleze atât exporturile, cât și tranzitul mărfurilor legate de armele de distrugere în masă, inclusiv utilizarea finală a tehnologiilor cu dublă utilizare, și care să prevadă sancțiuni eficiente în cazul încălcării controalelor exporturilor.
- (c) Dialogul politic pe această temă poate avea loc la nivel regional.

ARTICOLUL 11

- (1) Dialogul politic se desfășoară în cadrul Consiliului de stabilizare și de asociere, care deține competența generală cu privire la orice problemă pe care părțile ar dori să o supună atenției sale.
- (2) La cererea părților, dialogul politic poate, de asemenea, să se desfășoare sub următoarele forme:
 - (a) reuniuni, atunci când este necesar, ale înalților funcționari care reprezintă Muntenegru, pe de o parte, și Președinția Consiliului Uniunii Europene, Secretarul General/Înaltul Reprezentant pentru politica externă și de securitate comună și Comisia Europeană, pe de altă parte;
 - (b) prin utilizarea tuturor căilor diplomatice între părți, inclusiv a contactelor corespunzătoare din țări terțe și din cadrul Organizației Națiunilor Unite, al OSCE, al Consiliului Europei și al altor foruri internaționale;

- (c) orice alte mijloace care ar aduce o contribuție utilă la consolidarea, dezvoltarea și accelerarea acestui dialog, inclusiv cele identificate în Agenda de la Salonic adoptată în cadrul Concluziilor Consiliului European de la Salonic din 19 și 20 iunie 2003.

ARTICOLUL 12

Dialogul politic la nivel parlamentar se desfășoară în cadrul Comisiei parlamentare de stabilizare și de asociere instituite în temeiul articolului 125.

ARTICOLUL 13

Dialogul politic se poate desfășura într-un cadru multilateral și sub forma unui dialog regional care să includă alte țări din regiune, inclusiv în cadrul forumului UE-Balcării de Vest.

TITLUL III

COOPERAREA REGIONALĂ

ARTICOLUL 14

În conformitate cu angajamentul său față de promovarea păcii și a stabilității la nivel internațional și regional, precum și de dezvoltare a unor relații de bună vecinătate, Muntenegru promovează activ cooperarea regională. Comunitatea poate sprijini, prin intermediul programelor sale de asistență tehnică, proiectele cu dimensiune regională sau transfrontalieră.

Atunci când Muntenegru are în vedere consolidarea cooperării sale cu una dintre țările menționate la articolele 15, 16 și 17, acesta informează și consultă Comunitatea și statele sale membre în conformitate cu dispozițiile titlului X.

Muntenegru pune pe deplin în aplicare acordurile bilaterale existente negociate în temeiul Memorandumului de înțelegere privind facilitarea și liberalizarea comerțului semnat la Bruxelles la 27 iunie 2001 de către Serbia și Muntenegru și Acordul de Liber Schimb Central European semnat la București la 19 decembrie 2006.

ARTICOLUL 15

Cooperarea cu alte țări care au semnat
un acord de stabilizare și de asociere

După semnarea prezentului acord, Muntenegru inițiază negocieri cu țările care au semnat deja un acord de stabilizare și de asociere, în vederea încheierii unor convenții bilaterale privind cooperarea regională, al căror obiectiv îl constituie extinderea domeniului de aplicare al cooperării dintre țările în cauză.

Principalele elemente ale convențiilor în cauză sunt:

- (a) dialogul politic;
- (b) instituirea unor zone de liber schimb, în conformitate cu dispozițiile relevante ale OMC;
- (c) concesiile reciproce privind circulația lucrătorilor, dreptul de stabilire, prestarea de servicii, plățile curente și circulația capitalurilor, precum și alte politici legate de circulația persoanelor la un nivel echivalent celui stabilit de prezentul acord;
- (d) dispoziții privind cooperarea în alte domenii, reglementate sau nu de prezentul acord, în special în domeniul justiției, libertății și securității.

Convențiile respective cuprind dispoziții privind crearea mecanismelor instituționale necesare, după caz.

Convențiile în cauză sunt încheiate în termen de doi ani de la intrarea în vigoare a prezentului acord. Disponibilitatea Muntenegrului de a încheia astfel de convenții va reprezenta o condiție în ceea ce privește dezvoltarea în continuare a relațiilor dintre Muntenegru și Uniunea Europeană.

Muntenegru inițiază negocieri similare cu celelalte țări din regiune după ce acestea vor fi semnat un acord de stabilizare și de asociere.

ARTICOLUL 16

Cooperarea cu alte țări implicate în
procesul de stabilizare și de asociere

Muntenegru urmărește realizarea cooperării regionale cu celelalte state implicate în procesul de stabilizare și de asociere în unele sau în toate domeniile de cooperare reglementate de prezentul acord, în special în cele de interes comun. O astfel de cooperare ar trebui să fie întotdeauna compatibilă cu principiile și obiectivele prezentului acord.

ARTICOLUL 17

Cooperarea cu alte țări candidate la aderarea la UE
care nu sunt implicate în procesul de stabilizare și de asociere

(1) Muntenegru ar trebui să-și consolideze cooperarea și să încheie o convenție privind cooperarea regională cu orice țară candidată la aderarea la UE în oricare dintre domeniile de cooperare reglementate de prezentul acord. Astfel de convenții ar trebui să aibă drept obiectiv apropierea treptată a relațiilor bilaterale dintre Muntenegru și țara în cauză la partea corespunzătoare a relațiilor dintre Comunitate și statele sale membre și țara respectivă.

(2) Muntenegru va iniția negocieri cu Turcia, care a instituit o uniune vamală cu Comunitatea, în vederea încheierii, pe bază reciproc avantajoasă, a unui acord de instituire a unei zone de liber schimb în conformitate cu articolul XXIV din GATT 1994, precum și în vederea liberalizării dreptului de stabilire și a prestării de servicii între acestea la un nivel echivalent cu cel stabilit de prezentul acord, în conformitate cu articolul V din GATS.

Aceste negocieri ar trebui inițiate în cel mai scurt timp, în vederea încheierii acordului menționat anterior înainte de sfârșitul perioadei de tranziție menționate la articolul 18 alineatul (1).

TITLUL IV

LIBERA CIRCULAȚIE A MĂRFURILOR

ARTICOLUL 18

- (1) Comunitatea și Muntenegru instituie progresiv o zonă de liber schimb bilaterală în termen de cel mult cinci ani de la data intrării în vigoare a prezentului acord, în conformitate cu dispozițiile prezentului acord, precum și cu dispozițiile GATT 1994 și OMC. În acest sens, părțile țin seama de cerințele specifice prevăzute în continuare.
- (2) În comerțul dintre părți, la clasificarea mărfurilor se aplică Nomenclatura Combinată.
- (3) În sensul prezentului acord, taxele vamale și taxele care au efect echivalent taxelor vamale includ orice taxă sau impunere de orice tip aplicată în legătură cu importul sau exportul unei mărfi, inclusiv orice formă de suprataxă sau supraimpunere în legătură cu un astfel de import sau export, dar nu includ neiciun fel de:
- (a) taxe echivalente unor taxe interne impuse în conformitate cu dispozițiile articolului III alineatul (2) din GATT 1994,
 - (b) măsuri antidumping sau compensatorii,
 - (c) redevențe sau taxe proporționale cu costurile serviciilor prestate.

(4) Pentru fiecare produs, taxa vamală de bază la care se aplică reducerile tarifare succesive prevăzute de prezentul acord este:

- (a) Tariful Vamal Comun al Comunității Europene, instituit prin Regulamentul (CE) nr. 2658/87¹ al Consiliului, aplicat efectiv *erga omnes* la data semnării prezentului acord;
- (b) tariful vamal aplicat în Muntenegru².

(5) În cazul în care, după semnarea prezentului acord, se aplică orice reducere tarifară cu efect *erga omnes*, în special reduceri care rezultă:

- (a) din negocierile tarifare în cadrul OMC, sau
- (b) în cazul aderării Muntenegrului la OMC sau
- (c) din reduceri ulterioare aderării Muntenegrului la OMC,

astfel de taxe reduse înlocuiesc taxa vamală de bază menționată la alineatul (4) începând cu data de la care se aplică astfel de reduceri.

(6) Comunitatea și Muntenegru își comunică reciproc taxele de bază și orice modificări ale acestora.

¹ Regulamentul (CEE) nr. 2658/87 al Consiliului (JO L 256, 7.9.1987).

² Monitorul Oficial al Muntenegrului nr. 75/05.

CAPITOLUL I

PRODUSELE INDUSTRIALE

ARTICOLUL 19

Definiție

- (1) Dispozițiile prezentului capitol se aplică produselor originare din Comunitate sau din Muntenegru enumerate în capitolele 25-97 din Nomenclatura Combinată, cu excepția produselor enumerate în anexa I paragraful I punctul (ii) la Acordul OMC privind agricultura.
- (2) Comerțul dintre părți cu produse reglementate de Tratatul de instituire a Comunității Europene a Energiei Atomice se desfășoară în conformitate cu dispozițiile tratatului respectiv.

ARTICOLUL 20

Concesiile acordate de Comunitate pentru produsele industriale

- (1) De la data intrării în vigoare a prezentului acord, taxele vamale și taxele cu efect echivalent aplicate importurilor în Comunitate de produse industriale originare din Muntenegru se elimină.

(2) De la data intrării în vigoare a prezentului acord, restricțiile cantitative la importurile în Comunitate de produse originare din Muntenegru și măsurile cu efect echivalent se elimină.

ARTICOLUL 21

Concesiile acordate de Muntenegru pentru produsele industriale

(1) De la data intrării în vigoare a prezentului acord, taxele vamale la importul în Muntenegru de produse industriale originare din Comunitate, altele decât cele enumerate în anexa I, se elimină.

(2) De la data intrării în vigoare a prezentului acord, taxele cu efect echivalent taxelor vamale aplicate importurilor în Muntenegru de produse industriale originare din Comunitate se elimină.

(3) Taxele vamale la importul în Muntenegru de produse industriale originare din Comunitate enumerate în anexa I se reduc și se elimină treptat, în conformitate cu calendarul indicat în anexa menționată anterior.

(4) De la data intrării în vigoare a prezentului acord, restricțiile cantitative la importurile în Muntenegru de produse industriale originare din Comunitate și măsurile cu efect echivalent se elimină.

ARTICOLUL 22

Taxe vamale și restricții la export

- (1) De la data intrării în vigoare a prezentului acord, Comunitatea și Muntenegru elimină în comerțul dintre ele orice taxe vamale la export și orice taxe cu efect echivalent.
- (2) De la data intrării în vigoare a prezentului acord Comunitatea și Muntenegru elimină între ele orice restricții cantitative la export și orice măsuri cu efect echivalent.

ARTICOLUL 23

Accelerarea reducerii taxelor vamale

Muntenegru își declară disponibilitatea de a-și reduce taxele vamale aplicate în comerțul cu Comunitatea într-un ritm mai rapid decât cel prevăzut la articolul 21 în cazul în care situația sa economică generală și situația sectorului economic în cauză permit acest lucru.

În acest sens, Consiliul de stabilizare și de asociere analizează situația respectivă și face recomandările corespunzătoare.

CAPITOLUL II

AGRICULTURĂ ȘI PESCUIT

ARTICOLUL 24

Definiție

- (1) Dispozițiile prezentului capitol se aplică în ceea ce privește comerțul cu produse agricole și pescărești originare din Comunitate sau din Muntenegru.
- (2) Expresia „produse agricole și pescărești” desemnează produsele enumerate la capitolele 1-24 din Nomenclatura Combinată și produsele enumerate în anexa I paragraful I punctul (ii) la Acordul OMC privind agricultura.
- (3) Definiția de mai sus include peștii și produsele pescărești care fac obiectul capitolului 3 pozițiile 1604 și 1605 și subpozițiile 0511 91, 2301 20 și ex 1902 20 („paste alimentare umplute care conțin pește, crustacee, moluște sau alte nevertebrate acvatice, în proporție de peste 20 % din greutate”).

ARTICOLUL 25

Produse agricole transformate

Protocolul 1 stabilește regimul comercial care se aplică produselor agricole transformate enumerate în protocolul respectiv.

ARTICOLUL 26

Concesiile acordate de Comunitate pentru importurile de produse agricole originare din Muntenegru

(1) De la data intrării în vigoare a prezentului acord, Comunitatea elimină toate restricțiile cantitative și măsurile cu efect echivalent aplicate importurilor de produse agricole originare din Muntenegru.

(2) De la data intrării în vigoare a prezentului acord, Comunitatea elimină taxele vamale și taxele cu efect echivalent aplicate importurilor de produse agricole originare din Muntenegru altele decât cele de la pozițiile 0102, 0201, 0202, 1701, 1702 și 2204 din Nomenclatura Combinată.

Pentru produsele care fac obiectul capitolelor 7 și 8 din Nomenclatura Combinată, pentru care Tariful Vamal Comun prevede aplicarea unor taxe vamale *ad valorem* și o taxă vamală specifică, nu se elimină decât partea *ad valorem* din taxa respectivă.

(3) De la data intrării în vigoare a prezentului acord, Comunitatea stabilește taxele vamale aplicabile importurilor în Comunitate de produse din categoria „*baby beef*” definite în anexa II și originare din Muntenegru la 20% din taxa *ad valorem* și 20% din taxa specifică prevăzute de Tariful Vamal Comun al Comunității, în limita unui contingent tarifar anual de 800 de tone exprimate în greutatea carcasei.

ARTICOLUL 27

Concesiile acordate de Muntenegru pentru importurile de produse agricole

- (1) De la data intrării în vigoare a prezentului acord, Muntenegru elimină toate restricțiile cantitative și măsurile cu efect echivalent aplicate importurilor de produse agricole originare din Comunitate.
- (2) De la data intrării în vigoare a prezentului acord, Muntenegru:
 - (a) elimină taxele vamale aplicabile la importul anumitor produse agricole originare din Comunitate, enumerate la litera (a) din anexa III;
 - (b) elimină treptat taxele vamale aplicabile la importul anumitor produse agricole originare din Comunitate, enumerate la litera (b) din anexa III, conform calendarului indicat pentru fiecare produs în anexa respectivă;
 - (c) reduce treptat până la 50% taxele vamale aplicabile la importul anumitor produse agricole originare din Comunitate, enumerate la litera (c) din anexa III, conform calendarului indicat pentru fiecare produs în anexa respectivă.

ARTICOLUL 28

Protocolul privind vinurile și băuturile spirtoase

Regimul aplicabil vinurilor și băuturilor spirtoase menționate în Protocolul 2 este stabilit prin protocolul respectiv.

ARTICOLUL 29

Concesiile acordate de Comunitate pentru importurile de pește și de produse pescărești

(1) De la data intrării în vigoare a prezentului acord, Comunitatea elimină toate restricțiile cantitative și măsurile cu efect echivalent aplicate importurilor de pește și de produse pescărești originare din Muntenegru.

(2) De la data intrării în vigoare a prezentului acord, Comunitatea elimină toate taxele vamale și măsurile cu efect echivalent aplicate importurilor de pește și de produse pescărești originare din Muntenegru altele decât cele enumerate în anexa IV. Produselor enumerate în anexa IV li se aplică dispozițiile din anexa respectivă.

ARTICOLUL 30

Concesiile acordate de Muntenegru pentru importurile de pește și de produse pescărești

(1) De la data intrării în vigoare a prezentului acord, Muntenegru elimină toate restricțiile cantitative și măsurile cu efect echivalent aplicate importurilor de pește și de produse pescărești originare din Comunitate.

(2) De la data intrării în vigoare a prezentului acord, Muntenegru elimină toate taxele vamale și măsurile cu efect echivalent aplicate importurilor de pește și de produse pescărești originare din Comunitate altele decât cele enumerate în anexa V. Produselor enumerate în anexa V li se aplică dispozițiile din anexa respectivă.

ARTICOLUL 31

Clauza de revizuire

Luând în considerare volumul schimburilor comerciale cu produse agricole și pescărești între părți, sensibilitățile specifice ale acestora, normele politicilor comune ale Comunității și politicile Muntenegrului în materie de agricultură și pescuit, rolul agriculturii și pescuitului în economia Muntenegrului, rezultatele negocierilor comerciale multilaterale din cadrul OMC, precum și eventuala aderare a Muntenegrului la OMC, Comunitatea și Muntenegru examinează în cadrul Consiliului de stabilizare și de asociere, în termen de cel mult 3 ani de la intrarea în vigoare a prezentului acord, posibilitatea de a-și acorda concesiile suplimentare, pentru fiecare produs în parte, în mod sistematic, corespunzător și pe baze de reciprocitate, în vederea punerii în aplicare a unei liberalizări sporite a comerțului cu produse agricole și pescărești.

ARTICOLUL 32

Clauza de salvagardare privind agricultura și pescuitul

Fără a aduce atingere celorlalte dispoziții ale prezentului acord, în special ale articolului 41, dată fiind sensibilitatea deosebită a piețelor produselor agricole și pescărești, în cazul în care importurile de produse originare din una dintre părți care fac obiectul unor concesiuni acordate în temeiul articolelor 25, 26, 27, 28, 29 și 30 cauzează celeilalte părți o perturbare gravă a piețelor sau a mecanismelor interne de reglementare, cele două părți inițiază de îndată consultări pentru a găsi o soluție corespunzătoare. Până la găsirea unei astfel de soluții, partea în cauză poate lua măsurile corespunzătoare pe care le consideră necesare.

ARTICOLUL 33

Protecția indicațiilor geografice pentru produse agricole și pescărești și pentru produse alimentare, altele decât vinurile și băuturile spirtoase

(1) Muntenegru oferă protecție indicațiilor geografice ale Comunității înregistrate în Comunitate în temeiul Regulamentului (CE) nr. 510/2006 al Consiliului din 20 martie 2006 privind protecția indicațiilor geografice și a denumirilor de origine ale produselor agricole și alimentare³, în conformitate cu dispozițiile prezentului articol. Indicațiile geografice ale Muntenegrului pot fi înregistrate în Comunitate în condițiile prevăzute de regulamentul menționat anterior.

³ JO L 93, 31.3.2006, p.12. Regulament modificat prin Regulamentul (CE) nr. 952/2007 al Comisiei (JO L 210, 10.8.2007, p.26).

- (2) Muntenegru interzice orice utilizare pe teritoriul său a denumirilor protejate în Comunitate pentru produse comparabile care nu respectă specificațiile indicației geografice. Această dispoziție se aplică și atunci când adevărata origine geografică a mărfii este indicată, indicația geografică în cauză este utilizată în traducere, denumirea este însoțită de termeni precum „gen”, „tip”, „stil”, „imitație”, „metodă” sau alte expresii de acest gen.
- (3) Muntenegru refuză înregistrarea unei mărci de comerț a cărei utilizare corespunde situațiilor menționate la alineatul (2).
- (4) Mărcile de comerț a căror utilizare corespunde situațiilor menționate la alineatul (2) care au fost înregistrate în Muntenegru sau au fost consacrate prin utilizare nu se mai utilizează după 1 ianuarie 2009. Totuși, această dispoziție nu se aplică mărcilor de comerț înregistrate în Muntenegru și mărcilor de comerț consacrate prin utilizare deținute de resortisanți ai țărilor terțe, cu condiția să nu fie de natură să inducă în eroare, în orice fel, publicul în ceea ce privește calitatea, specificațiile și originea geografică a mărfurilor.
- (5) Orice utilizare în Muntenegru a indicațiilor geografice protejate în conformitate cu alineatul (1) ca termeni uzuali în limbajul comun folosiți ca denumiri comune ale unor astfel de mărfuri încetează cel târziu la 1 ianuarie 2009.
- (6) Muntenegru se asigură că mărfurile exportate de pe teritoriul său după data de 1 ianuarie 2009 nu încalcă dispozițiile prezentului articol.
- (7) Muntenegru asigură protecția menționată la alineatele (1)–(6) din proprie inițiativă, precum și la cererea unei părți interesate.

CAPITOLUL III

DISPOZIȚII COMUNE

ARTICOLUL 34

Domeniu de aplicare

Dispozițiile prezentului capitol se aplică schimburilor comerciale cu toate produsele între părți, cu excepția cazului în care în prezentul capitol sau în Protocolul 1 se prevede altfel.

ARTICOLUL 35

Concesii mai avantajoase

Dispozițiile prezentului titlu nu aduc atingere în niciun fel aplicării unilaterale a unor măsuri mai avantajoase de către oricare dintre părți.

ARTICOLUL 36

Statu-quo

(1) De la data intrării în vigoare a prezentului acord, nu se introduc noi taxe vamale la import sau la export sau taxe cu efect echivalent în relațiile comerciale dintre Comunitate și Muntenegru, iar cele existente nu se majorează.

(2) De la data intrării în vigoare a prezentului acord, nu se introduc noi restricții cantitative la import sau la export sau măsuri cu efect echivalent în relațiile comerciale dintre Comunitate și Muntenegru, iar cele existente nu devin mai restrictive.

(3) Fără a aduce atingere concesiilor acordate în temeiul articolelor 26, 27, 28, 29 și 30, dispozițiile alineatelor (1) și (2) ale prezentului articol nu limitează în niciun fel aplicarea politicilor agricole și în domeniul pescuitului ale Muntenegrului și ale Comunității și nici adoptarea oricăror măsuri în cadrul politicilor respective, cu condiția ca regimul importurilor prevăzut în anexele II-V și în Protocolul 1 să nu fie afectat.

ARTICOLUL 37

Interdicția discriminării fiscale

(1) Comunitatea și Muntenegru se abțin de la orice măsură sau practică internă cu caracter fiscal care cauzează direct sau indirect o discriminare între produsele uneia dintre părți și produsele similare originare de pe teritoriul celeilalte părți și elimină orice astfel de eventuale măsuri sau practici.

(2) Produsele exportate către teritoriul uneia dintre părți nu pot beneficia de rambursări ale impozitelor indirecte interne mai mari decât cuantumul impozitelor indirecte percepute asupra lor.

ARTICOLUL 38

Taxe de natură fiscală

Dispozițiile privind eliminarea taxelor vamale la import se aplică și taxelor vamale de natură fiscală.

ARTICOLUL 39

Uniuni vamale, zone de liber schimb, regimuri privind comerțul de frontieră

- (1) Prezentul acord nu împiedică menținerea sau instituirea unor uniuni vamale, a unor zone de liber schimb sau a unor regimuri privind comerțul de frontieră, în măsura în care acestea nu modifică regimul comercial prevăzut de prezentul acord.
- (2) În cursul perioadei de tranziție menționate la articolul 18, prezentul acord nu aduce atingere punerii în aplicare a regimurilor preferențiale specifice ce reglementează circulația mărfurilor, care fie au fost prevăzute de acordurile frontaliere încheiate anterior între unul sau mai multe state membre și Serbia și Muntenegru, fie rezultă din acordurile bilaterale menționate în titlul III încheiate de Muntenegru în vederea promovării comerțului regional.
- (3) Consultările dintre părți cu privire la acordurile menționate la alineatele (1) și (2) din prezentul articol și, atunci când se solicită acest lucru, cu privire la alte aspecte importante care au legătură cu politicile comerciale ale fiecăreia dintre părți aplicate în relațiile cu țări terțe au loc în cadrul Consiliului de stabilizare și de asociere. Astfel de consultări se desfășoară în special în cazul aderării la Uniune a unei țări terțe, în vederea asigurării faptului că se ține seama de interesele reciproce ale Comunității și ale Muntenegrului prevăzute de prezentul acord.

ARTICOLUL 40

Dumping și subvenții

- (1) Niciuna dintre dispozițiile prezentului acord nu împiedică vreuna dintre părți să ia măsuri de apărare comercială în conformitate cu alineatul (2) al prezentului articol și cu articolul 41.

(2) În cazul în care una dintre părți constată, în comerțul cu cealaltă parte, existența unor practici de dumping și/sau a unor practici de subvenționare care pot face obiectul unor măsuri compensatorii, partea în cauză poate lua măsuri corespunzătoare împotriva practicilor respective, în conformitate cu Acordul OMC privind punerea în aplicare a articolului VI din GATT 1994 sau cu Acordul OMC privind subvențiile și măsurile compensatorii și cu legislația națională relevantă.

ARTICOLUL 41

Clauza de salvagardare

- (1) Dispozițiile articolului XIX din GATT 1994 și Acordul OMC privind măsurile de salvagardare sunt aplicabile între părți.
- (2) Sub rezerva dispozițiilor alineatului (1) al prezentului articol, atunci când un produs al uneia dintre părți este importat pe teritoriul celeilalte părți în cantități majorate într-atât și în astfel de condiții încât cauzează sau riscă să cauzeze:
- (a) un prejudiciu grav sectorului industriei naționale care fabrică produse similare sau produse direct concurente pe teritoriul părții importatoare sau
 - (b) perturbări grave în orice sector al economiei sau dificultăți care ar putea determina deteriorarea gravă a situației economice dintr-o regiune a părții importatoare,

această parte poate lua măsuri de salvagardare bilaterale corespunzătoare în condițiile și în conformitate cu procedurile prevăzute la prezentul articol.

(3) Măsurile de salvagardare bilaterale luate în privința importurilor provenite de la cealaltă parte nu depășesc ceea ce este necesar pentru a remedia problemele definite la alineatul (2) care au apărut ca urmare a aplicării prezentului acord. Măsura de salvagardare adoptată ar putea consta în suspendarea majorării sau reducerii marjelor de preferință prevăzute de prezentul acord pentru produsul în cauză până la o limită maximă corespunzătoare taxei de bază menționate la articolul 18 alineatul (4) literele (a) și (b) și alineatul (5) pentru același produs. Astfel de măsuri conțin elemente clare care conduc la eliminarea lor treptată până cel târziu la sfârșitul perioadei stabilite, iar durata aplicării acestora nu depășește 2 ani.

În circumstanțe cu totul excepționale, durata aplicării măsurilor poate fi prelungită cu cel mult doi ani. Nu se aplică nicio măsură de salvagardare bilaterală importului unui produs care a făcut deja obiectul unei astfel de măsuri, timp de cel puțin 4 ani de la data expirării măsurii respective.

(4) În cazurile menționate la prezentul articol, înainte de a lua măsurile prevăzute de acesta sau în cazurile în care se aplică alineatul (5) litera (b) al prezentului articol, Comunitatea, pe de o parte, sau Muntenegru, pe de altă parte, furnizează în cel mai scurt timp Consiliului de stabilizare și de asociere toate informațiile relevante necesare unei analize în profunzime a situației, în vederea găsirii unei soluții acceptabile pentru părțile în cauză.

- (5) La punerea în aplicare a alineatelor (1), (2), (3) și (4) se aplică următoarele dispoziții:
- (a) Problemele care rezultă din situația menționată la prezentul articol se înaintează de îndată spre examinare Consiliului de stabilizare și de asociere, care poate lua orice decizii necesare pentru a pune capăt unor astfel de probleme.

În cazul în care Consiliul de stabilizare și de asociere sau partea exportatoare nu a luat o decizie care să pună capăt problemelor sau în cazul în care nu s-a găsit nicio altă soluție satisfăcătoare în termen de 30 de zile de la înaintarea problemei Consiliului de stabilizare și de asociere, partea importatoare poate adopta măsurile adecvate pentru a remedia problema în conformitate cu prezentul articol. La alegerea măsurilor de salvagardare, trebuie acordată prioritate celor care perturbă cel mai puțin aplicarea mecanismelor instituite prin prezentul acord. Măsurile de salvagardare aplicate în conformitate cu articolul XIX din GATT 1994 și cu Acordul OMC privind măsurile de salvagardare menționate în nivelul/marja de preferință acordat(ă) în temeiul prezentului acord.

- (b) Atunci când circumstanțe excepționale și critice care impun luarea unor măsuri imediate fac imposibilă informarea sau examinarea prealabilă, după caz, partea în cauză poate, în situațiile menționate în prezentul articol, aplica măsurile provizorii necesare pentru a face față situației și informează de îndată cealaltă parte cu privire la aceasta.

Măsurile de salvagardare se notifică de îndată Consiliului de stabilizare și de asociere și fac obiectul unor consultări periodice în cadrul acestuia, în special în vederea stabilirii unui calendar al eliminării acestora, de îndată ce circumstanțele o permit.

(6) În cazul în care Comunitatea, pe de o parte, sau Muntenegru, pe de altă parte, supune importurile de produse care pot provoca problemele menționate în prezentul articol unei proceduri administrative care are drept scop furnizarea rapidă de informații privind evoluția fluxurilor comerciale, partea în cauză informează cealaltă parte cu privire la aceasta.

ARTICOLUL 42

Clauza privind penuria de produse

- (1) Atunci când respectarea dispozițiilor prezentului titlu duce la:
- (a) o penurie gravă sau un risc de penurie gravă de produse alimentare sau alte produse esențiale pentru partea exportatoare; sau
 - (b) reexportarea către o țară terță a unui produs cu privire la care partea exportatoare menține restricții cantitative la export, taxe vamale de export sau măsuri ori taxe cu efect echivalent și atunci când situațiile menționate anterior provoacă sau pot provoca probleme importante părții exportatoare,

aceasta din urmă poate lua măsurile adecvate, în condițiile și în conformitate cu procedurile prevăzute de prezentul articol.

- (2) La alegerea măsurilor, trebuie acordată prioritate celor care perturbă cel mai puțin mecanismele instituite prin prezentul acord. Astfel de măsuri nu se aplică într-o manieră care să constituie un mijloc de discriminare arbitrară sau care nu poate fi justificată, atunci când sunt menținute aceleași condiții, sau o restricționare mascată a comerțului și se elimină atunci când circumstanțele nu mai justifică menținerea lor.
- (3) Înainte de a lua măsurile prevăzute la alineatul (1) sau în cel mai scurt timp în cazurile în care se aplică alineatul (4), Comunitatea sau Muntenegru furnizează Consiliului de stabilizare și de asociere toate informațiile relevante, în vederea găsirii unei soluții acceptabile pentru părți. În cadrul Consiliului de stabilizare și de asociere, părțile pot conveni asupra oricăror mijloace necesare pentru a pune capăt problemelor. În cazul în care nu se ajunge la un acord în termen de 30 de zile de la sesizarea Consiliului de stabilizare și de asociere, partea exportatoare poate aplica măsuri privind exportul produsului în cauză, în temeiul prezentului articol.
- (4) Atunci când circumstanțe excepționale și critice care impun luarea unor măsuri imediate fac imposibilă informarea sau examinarea prealabilă, după caz, Comunitatea sau Muntenegru poate aplica măsurile de precauție necesare pentru a face față situației și informează de îndată cealaltă parte în această privință.
- (5) Orice măsuri luate în temeiul prezentului articol se notifică de îndată Consiliului de stabilizare și de asociere și fac obiectul unor consultări periodice în cadrul acestuia, în special în vederea stabilirii unui calendar al eliminării acestora, de îndată ce circumstanțele o permit.

ARTICOLUL 43

Monopoluri de stat

În ceea ce privește orice monopoluri de stat cu caracter comercial, Muntenegru se asigură că până la intrarea în vigoare a prezentului acord nu mai există nicio discriminare în ceea ce privește condițiile de aprovizionare și de comercializare a mărfurilor între resortisanții statelor membre ai Uniunii Europene și cei ai Muntenegrului.

ARTICOLUL 44

Reguli de origine

Cu excepția cazului în care se prevede altfel în prezentul acord, Protocolul 3 stabilește regulile de origine pentru aplicarea dispozițiilor prezentului acord.

ARTICOLUL 45

Restricții permise

Prezentul acord nu împiedică aplicarea de interdicții sau restricții asupra importurilor, exporturilor sau asupra mărfurilor în tranzit, justificate din motive de: moralitate publică, ordine publică sau securitate publică, de protecție a sănătății și vieții oamenilor, animalelor sau plantelor, de protecție a patrimoniului artistic, istoric sau arheologic național, de protecție a proprietății intelectuale, industriale și comerciale sau justificate de reglementări privind aurul și argintul. Cu toate acestea, astfel de interdicții sau restricții nu trebuie să constituie un mijloc de discriminare arbitrară sau o restricție mascată a comerțului dintre părți.

ARTICOLUL 46

Lipsa cooperării administrative

- (1) Părțile convin asupra importanței cruciale a cooperării administrative pentru punerea în aplicare și controlul tratamentului preferențial acordat în temeiul prezentului titlu și își reiterează angajamentul de a combate neregulile și fraudă în domeniul vamal și în domeniile conexe.
- (2) Atunci când una dintre părți constată, pe baza unor informații obiective, lipsa cooperării administrative și/sau nereguli sau cazuri de fraudă în conformitate cu prezentul titlu, partea în cauză poate suspenda temporar tratamentul preferențial aferent produsului (produselor) în cauză în conformitate cu prezentul articol.
- (3) În sensul prezentului articol, prin lipsa cooperării administrative se înțelege, *inter alia*:
 - (a) nerespectarea repetată a obligațiilor de a verifica originea produsului (produselor) în cauză;
 - (b) refuzul repetat sau întârzierea nejustificată în ceea ce privește efectuarea verificărilor ulterioare ale dovezii originii și/sau comunicarea rezultatelor acestora;
 - (c) refuzul repetat sau întârzierea nejustificată în ceea ce privește obținerea autorizației de a realiza misiuni de cooperare administrativă pentru a verifica autenticitatea documentelor sau acuratețea informațiilor necesare pentru acordarea tratamentului preferențial în cauză.

În sensul prezentului articol, pot fi constatate nereguli sau cazuri de fraudă, *inter alia*, atunci când are loc o creștere rapidă, fără o explicație satisfăcătoare, a importurilor de mărfuri care depășesc nivelul obișnuit al capacității de producție și export a celeilalte părți, creștere corelată cu informații obiective privind existența unor nereguli sau a unui caz de fraudă.

- (4) Aplicarea unei suspendări temporare are loc în următoarele condiții:
- (a) Partea care a constatat, pe baza unor informații obiective, lipsa cooperării administrative și/sau nereguli sau a unui caz de fraudă comunică fără întârzieri nejustificate Comitetului de stabilizare și de asociere constatările sale, furnizând informații obiective, și lansează consultări în cadrul Comitetului de stabilizare și de asociere, pe baza tuturor informațiilor relevante și constatărilor obiective, în vederea găsirii unei soluții acceptabile pentru ambele părți.
- (b) Atunci când părțile demarează consultări în cadrul Comitetului de stabilizare și de asociere menționat mai sus, astfel cum se prevede mai sus, și nu reușesc să ajungă la o soluție acceptabilă în termen de 3 luni de la efectuarea notificării, partea în cauză poate suspenda temporar tratamentul preferențial acordat produsului (produselor) în cauză. Suspendările temporare se notifică fără întârzieri nejustificate Comitetului de stabilizare și de asociere.

- (c) Suspendările temporare efectuate în temeiul prezentului articol se limitează la ceea ce este necesar pentru a proteja interesele financiare ale părții în cauză. Acestea nu depășesc o perioadă de șase luni, care poate fi reînnoită. Suspendările temporare se notifică de îndată ce sunt adoptate Comitetului de stabilizare și de asociere. Acestea fac obiectul unor consultări periodice în cadrul Comitetului de stabilizare și de asociere, în special pentru a li se pune capăt de îndată ce condițiile de aplicare nu mai sunt întrunite.
- (5) Odată cu notificarea Comitetului de stabilizare și de asociere efectuată în temeiul alineatului 4 litera (a) al prezentului articol, partea în cauză ar trebui să publice în Jurnalul său oficial o notă de informare adresată importatorilor. În nota de informare adresată importatorilor ar trebui să se indice că în cazul produsului respectiv s-a constatat, pe baza unor informații obiective, lipsa cooperării administrative și/sau nereguli sau un caz de fraudă.

ARTICOLUL 47

În cazul unei erori a autorității competente în ceea ce privește gestionarea adecvată a sistemului preferențial la export, în special în aplicarea dispozițiilor Protocolului 3 la prezentul acord atunci când eroarea în cauză are consecințe asupra taxelor la import, partea contractantă care se confruntă cu astfel de consecințe poate solicita Consiliului de stabilizare și de asociere să examineze posibilitatea adoptării tuturor măsurilor adecvate în vederea rezolvării situației.

ARTICOLUL 48

Aplicarea prezentului acord nu aduce atingere aplicării dispozițiilor dreptului comunitar în Insulele Canare.

TITLUL V

CIRCULAȚIA LUCRĂTORILOR, DREPTUL DE STABILIRE, PRESTAREA DE SERVICII ȘI
CIRCULAȚIA CAPITALURILOR

CAPITOLUL I

CIRCULAȚIA LUCRĂTORILOR

ARTICOLUL 49

- (1) Sub rezerva condițiilor și dispozițiilor aplicabile în fiecare stat membru:
 - (a) tratamentul acordat lucrătorilor care sunt resortisanți ai Muntenegrului și care sunt angajați legal pe teritoriul unui stat membru nu trebuie să facă obiectul niciunei discriminări bazate pe naționalitate, în ceea ce privește condițiile de muncă, de remunerare sau de concediere, în comparație cu tratamentul aplicat resortisanților statului membru în cauză;

- (b) soțul/soția și copiii unui lucrător angajat legal pe teritoriul unui stat membru, rezidenți legal în statul membru respectiv, cu excepția soțului/soției și copiilor lucrătorilor sezonieri sau a celor care sunt angajați în temeiul acordurilor bilaterale în sensul articolului 50, cu excepția cazului în care acordurile respective prevăd altfel, au acces la piața muncii statului membru respectiv pe durata șederii profesionale autorizate a lucrătorului în cauză.
- (2) Sub rezerva condițiilor și modalităților aplicabile pe teritoriul său, Muntenegru acordă tratamentul menționat la alineatul (1) lucrătorilor care sunt resortisanți ai unui stat membru și care sunt angajați legal pe teritoriul său, precum și soțului/soției și copiilor lucrătorilor în cauză, care își au, de asemenea, reședința legală în Muntenegru.

ARTICOLUL 50

- (1) Luând în considerare situația de pe piața muncii din statele membre, sub rezerva aplicării legislației acestora și cu respectarea normelor în vigoare în respectivele state membre în domeniul mobilității lucrătorilor:
- (a) facilitățile existente de acces la locuri de muncă acordate de către statele membre lucrătorilor din Muntenegru în temeiul acordurilor bilaterale ar trebui păstrate și, în cazul în care este posibil, îmbunătățite;
- (b) celelalte state membre examinează posibilitatea încheierii de acorduri similare.

(2) După trei ani, Consiliul de stabilizare și de asociere examinează acordarea altor avantaje, inclusiv facilitarea accesului la formare profesională, în conformitate cu normele și procedurile în vigoare în statele membre și ținând seama de situația de pe piața muncii din statele membre și din Comunitate.

ARTICOLUL 51

(1) Se adoptă norme de coordonare a sistemelor de securitate socială pentru lucrătorii care sunt resortisanți ai Muntenegrului și sunt angajați legal pe teritoriul unui stat membru, precum și membrilor familiilor acestora care sunt rezidenți legal în statul membru respectiv. În acest scop, dispozițiile enumerate în continuare sunt instituite printr-o decizie a Consiliului de stabilizare și de asociere, care nu aduce atingere niciunui drept sau obligații care decurge din acordurile bilaterale, atunci când aceste acorduri prevăd un tratament mai favorabil:

- (a) toate perioadele de asigurare, de angajare în muncă sau de rezidență încheiate de lucrătorii respectivi în diversele state membre sunt cumulate la calcularea pensiilor și anuităților pentru limită de vârstă, de invaliditate și de urmaș, precum și în scopul asigurării asistenței medicale pentru lucrătorii respectivi și pentru membrii familiilor lor;
- (b) orice pensii sau anuități pentru limită de vârstă, de urmaș, în caz de accidente de muncă sau de boală profesională ori de invaliditate cauzată de acestea, cu excepția prestațiilor necontributive, pot fi transferate în mod liber la rata aplicată în temeiul legislației statului sau statelor membre debitoare;

- (c) lucrătorii în cauză beneficiază de alocații familiale pentru membrii familiilor lor, astfel cum se menționează anterior.
- (2) Muntenegru acordă lucrătorilor care sunt resortisanți ai unui stat membru și sunt angajați legal pe teritoriul său, precum și membrilor familiilor acestora care sunt rezidenți legal pe teritoriul său, un tratament similar celui menționat la alineatul (1) literele (b) și (c).

CAPITOLUL II

DREPTUL DE STABILIRE

ARTICOLUL 52

Definiție

În sensul prezentului acord:

- (a) „societate din Comunitate” sau „societate din Muntenegru” înseamnă o societate constituită în conformitate cu legislația unui stat membru sau a Muntenegrului și care are sediul social, administrația centrală sau sediul principal pe teritoriul Comunității sau, respectiv, pe cel al Muntenegrului. Cu toate acestea, în cazul în care societatea, constituită în conformitate cu legislația unui stat membru sau a Muntenegrului, nu are decât sediul social pe teritoriul Comunității sau al Muntenegrului, ea este considerată o societate din Comunitate sau din Muntenegru în cazul în care activitățile sale au o legătură efectivă și continuă cu economia unuia dintre statele membre sau a Muntenegrului;

- (b) „filiala” unei întreprinderi înseamnă o societate controlată efectiv de o altă societate;
- (c) „sucursala” unei întreprinderi înseamnă un punct de lucru fără personalitate juridică, care are un caracter aparent permanent, de exemplu reprezintă prelungirea unei societăți-mamă, are propria conducere și dotarea materială necesară pentru a purta negocieri de afaceri cu terții astfel încât aceștia din urmă, deși cunosc faptul că, dacă va fi necesar, va exista o legătură juridică între aceștia și societatea-mamă, al cărei sediu este în străinătate, nu sunt obligați să trateze direct cu aceasta, ci pot încheia operațiuni comerciale cu punctul de lucru care reprezintă extensia;
- (d) „drept de stabilire”:
- (i) în ceea ce privește resortisanții, desemnează dreptul de a exercita activități economice în calitate de persoane care desfășoară activități independente și de a înființa întreprinderi, în special societăți, pe care le controlează efectiv. Calitatea resortisanților de lucrători care desfășoară o activitate independentă și activitățile economice desfășurate de către aceștia nu le conferă dreptul de a căuta sau de a accepta un loc de muncă pe piața muncii și nici dreptul de acces pe piața muncii unei alte părți. Dispozițiile prezentului capitol nu se aplică persoanelor care nu desfășoară exclusiv activități independente;
- (ii) în ceea ce privește întreprinderile din Comunitate sau Muntenegru, desemnează dreptul de a exercita activități economice prin înființarea de filiale și de sucursale în Muntenegru sau, respectiv, în Comunitate;
- (e) „activități” înseamnă desfășurarea unor activități economice;

- (f) „activități economice” desemnează, în principiu, activitățile cu caracter industrial, comercial și profesional, precum și activitățile artizanale;
- (g) „resortisant al Comunității” și „resortisant al Muntenegrului” desemnează o persoană fizică ce este resortisant al unui stat membru sau, respectiv, al Muntenegrului;

În ceea ce privește transportul maritim internațional, inclusiv operațiunile de transport intermodal care includ o zonă maritimă, resortisanții statelor membre sau ai Muntenegrului stabiliți în afara Comunității sau, respectiv, în afara Muntenegrului, precum și companiile maritime stabilite în afara Comunității sau în afara Muntenegrului și controlate de resortisanții unui stat membru sau ai Muntenegrului beneficiază, de asemenea, de dispozițiile prezentului capitol și de cele ale capitolului III în cazul în care navele lor sunt înmatriculate în statul membru respectiv sau în Muntenegru, în conformitate cu legislația statului respectiv;

- (h) „servicii financiare” desemnează activitățile descrise în anexa VI. Consiliul de stabilizare și de asociere poate extinde sau modifica domeniul de aplicare al anexei menționate anterior.

ARTICOLUL 53

(1) Muntenegru facilitează desfășurarea pe teritoriul său a unor activități de către întreprinderi sau resortisanți ai Comunității. În acest scop, de la intrarea în vigoare a prezentului acord, Muntenegru acordă:

- (a) în ceea ce privește stabilirea întreprinderilor din Comunitate pe teritoriul Muntenegrului, un tratament nu mai puțin favorabil decât cel acordat propriilor întreprinderi sau oricărei întreprinderi din țări terțe, în cazul în care acesta din urmă este mai avantajos;

- (b) în ceea ce privește activitatea filialelor și a sucursalelor întreprinderilor din Comunitate pe teritoriul Muntenegrului, odată stabilite pe teritoriul său, un tratament nu mai puțin favorabil decât cel acordat propriilor întreprinderi și sucursale sau oricărei filiale și sucursale a oricărei întreprinderi din țări terțe, în cazul în care acesta din urmă este mai avantajos.
- (2) De la intrarea în vigoare a prezentului acord, Comunitatea și statele sale membre acordă:
- (a) în ceea ce privește stabilirea întreprinderilor din Muntenegru, un tratament nu mai puțin favorabil decât cel acordat de către statele membre propriilor întreprinderi sau oricărei întreprinderi din orice țară terță, în cazul în care acesta din urmă este mai avantajos;
- (b) în ceea ce privește activitatea filialelor și a sucursalelor întreprinderilor din Muntenegru stabilite pe teritoriul său, un tratament nu mai puțin favorabil decât cel acordat de către statele membre propriilor întreprinderi și filialelor acestora sau oricărei filiale și sucursale a oricărei întreprinderi din țări terțe stabilite pe teritoriul lor, în cazul în care acesta din urmă este mai avantajos.
- (3) Părțile nu adoptă nicio reglementare sau măsură nouă care să introducă o discriminare în ceea ce privește stabilirea întreprinderilor oricăreia dintre părți pe teritoriul lor sau în ceea ce privește activitatea lor, odată stabilite, în comparație cu propriile întreprinderi.
- (4) La patru ani de la intrarea în vigoare a prezentului acord, Consiliul de stabilizare și de asociere stabilește modalitățile de extindere a dispozițiilor menționate anterior la dreptul de stabilire al resortisanților Comunității și celor ai Muntenegrului, conferindu-le acestora dreptul de a exercita activități economice în calitate de lucrători care desfășoară activități independente.

- (5) Fără a aduce atingere dispozițiilor prezentului articol:
- (a) de la intrarea în vigoare a prezentului acord, filialele și sucursalele întreprinderilor din Comunitate au dreptul de a utiliza și închiria bunuri imobile în Muntenegru;
 - (b) de la intrarea în vigoare a prezentului acord, filialele și sucursalele întreprinderilor din Comunitate au dreptul de a dobândi și a se bucura de drepturi de proprietate asupra bunurilor imobile la fel ca întreprinderile din Muntenegru și, în ceea ce privește bunurile publice sau de interes comun, au aceleași drepturi de care se bucură întreprinderile din Muntenegru, atunci când drepturile respective sunt necesare pentru exercitarea activităților economice pentru care au fost înființate întreprinderile în cauză.

ARTICOLUL 54

- (1) Sub rezerva dispozițiilor articolului 56, cu excepția serviciilor financiare descrise în anexa VI, părțile pot reglementa stabilirea și activitatea întreprinderilor și a resortisanților pe teritoriul lor, cu condiția ca respectivele reglementări să nu discrimineze întreprinderi și resortisanți ai celeilalte părți în comparație cu propriile întreprinderi și resortisanți.
- (2) În ceea ce privește serviciile financiare, fără a aduce atingere oricărei alte dispoziții a prezentului acord, părțile nu sunt împiedicate să adopte măsuri prudențiale, inclusiv pentru a proteja investitorii, depunătorii, asigurații sau persoanele cărora li se datorează drepturi cu caracter fiduciar de către un furnizor de servicii financiare sau pentru a asigura integritatea și stabilitatea sistemului financiar. Nu se recurge la astfel de măsuri ca mijloc de a eluda obligațiile care incumbă uneia dintre părți în temeiul prezentului acord.

(3) Nicio dispoziție a prezentului acord nu se interpretează ca impunând uneia dintre părți divulgarea de informații referitoare la afacerile și la conturile unor clienți individuali sau orice informații confidențiale sau protejate deținute de organisme publice.

ARTICOLUL 55

(1) Fără a aduce atingere vreunei dispoziții contrare a Acordului multilateral privind stabilirea unui spațiu aerian comun european⁴ (denumit în continuare „SACE”), dispozițiile prezentului capitol nu se aplică serviciilor de transport aerian, de navigație pe căi interne și de cabotaj maritim.

(2) Consiliul de stabilizare și de asociere poate face recomandări de îmbunătățire a dreptului de stabilire și desfășurare de activități în domeniile reglementate de alineatul (1).

ARTICOLUL 56

(1) Dispozițiile articolelor 53 și 54 nu împiedică aplicarea, de către oricare dintre părți, a unor norme specifice privind stabilirea și activitatea, pe teritoriul său, a sucursalelor societăților aparținând celeilalte părți, care nu au fost constituite pe teritoriul primei părți, norme justificate de diferențele juridice sau tehnice existente între aceste sucursale și sucursalele societăților constituite pe teritoriul său sau, în ceea ce privește serviciile financiare, justificate de rațiuni prudentiale.

⁴ Acord multilateral între Comunitatea Europeană și statele sale membre și Republica Albania, Bosnia și Herțegovina, Republica Bulgaria, Republica Croația, Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei, Republica Muntenegru, Republica Islanda, Regatul Norvegiei, România, Serbia și Misiunea ONU de administrație interimară în Kosovo privind crearea unui spațiu aerian comun european (SACE) (JO L 285, 16.10.2006, p.3).

(2) Diferența de tratament nu depășește ceea ce este strict necesar ca urmare a acestor diferențe juridice sau tehnice sau, în ceea ce privește serviciile financiare, din rațiuni prudentiale.

ARTICOLUL 57

Pentru a facilita accesul resortisanților Comunității și ai Republicii Muntenegru la activitățile profesionale reglementate și exercitarea acestora în Muntenegru și, respectiv, în Comunitate, Consiliul de stabilizare și de asociere examinează măsurile necesare pentru recunoașterea reciprocă a calificărilor. Acesta poate adopta toate măsurile care sunt necesare în acest scop.

ARTICOLUL 58

(1) O societate din Comunitate stabilită pe teritoriul Republicii Muntenegru sau o societate din Muntenegru stabilită pe teritoriul Comunității are dreptul de a angaja sau de a dispune angajarea de către una dintre filialele sau sucursalele sale, în conformitate cu legislația în vigoare pe teritoriul gazdă, teritoriul Republicii Muntenegru sau, respectiv, teritoriul Comunității, de lucrători care sunt resortisanți ai statului membru sau, respectiv, resortisanți din Muntenegru, cu condiția ca persoanele în cauză să facă parte din personalul-cheie definit la alineatul (2) și să fie angajate exclusiv de către societățile respective, de către filialele sau sucursalele acestora. Permisele de ședere și de muncă pentru aceste persoane sunt valabile strict pe perioada angajării.

- (2) Personalul-cheie al societăților menționate anterior, denumite în continuare „organizații”, este format din „persoane transferate în cadrul aceleiași întreprinderi”, astfel cum sunt definite la litera (c), și care aparțin categoriilor descrise în continuare, cu condiția ca organizația să aibă personalitate juridică și ca persoanele în cauză să fi fost angajate de organizația în cauză sau să fi fost parteneri ai acesteia (în altă calitate decât cea de acționari majoritari) timp de cel puțin un an înaintea transferului respectiv:
- (a) cadre de conducere superioare ale unei organizații, responsabile în principal de gestionarea acesteia sub controlul sau conducerea generală a consiliului de administrație sau a acționarilor sau a echivalentului acestora, ale căror atribuții includ:
- (i) conducerea organizației, a unui serviciu sau a unui departament al acesteia;
 - (ii) supravegherea și controlul activității desfășurate de către ceilalți membri ai personalului care exercită funcții de supraveghere, tehnice sau administrative;
 - (iii) angajarea și concedierea sau recomandarea angajării sau concedierii personalului, ori dispunerea altor măsuri privind personalul în temeiul competențelor care le sunt conferite;
- (b) persoane care lucrează într-o organizație și posedă competențe excepționale, esențiale pentru activitatea, echipamentele de cercetare, tehnologiile sau gestionarea acesteia. Evaluarea acestor competențe poate reflecta, pe lângă cunoștințele specifice organizației, un nivel înalt de calificare pentru un anumit tip de muncă sau de activitate care necesită cunoștințe tehnice specifice, inclusiv practicarea unei profesii autorizate;

- (c) o „persoană transferată în cadrul aceleiași întreprinderi” se definește ca o persoană fizică care lucrează într-o organizație de pe teritoriul uneia dintre părți și care este transferată temporar, în vederea exercitării de activități economice, pe teritoriul celeilalte părți; organizația în cauză trebuie să aibă sediul principal pe teritoriul uneia dintre părți, iar transferul trebuie să se efectueze către o unitate a organizației respective (filială, sucursală), care desfășoară efectiv activități economice similare pe teritoriul celeilalte părți.
- (3) Intrarea și prezența temporară a resortisanților Muntenegrului și a resortisanților Comunității pe teritoriul Comunității, respectiv al Muntenegrului, sunt autorizate atunci când reprezentanții în cauză ai societăților sunt cadre de conducere superioare, astfel cum sunt definite la alineatul (2) litera (a), și când sunt însărcinați să înființeze o filială sau o sucursală comunitară a unei societăți din Muntenegru sau o filială sau o sucursală în Muntenegru a unei societăți din Comunitate, într-un stat membru sau, respectiv, în Republica Muntenegru, cu condiția ca:
- (a) acești reprezentanți să nu fie implicați în activități de vânzare directă sau de furnizare de servicii și să nu fie remunerați dintr-o sursă situată pe teritoriul gazdă al unității; și
- (b) societatea să aibă sediul principal în afara Comunității sau, respectiv, a Muntenegrului și să nu aibă alți reprezentanți, birouri, filiale sau sucursale în statul membru în cauză sau, respectiv, în Muntenegru.

CAPITOLUL III

PRESTAREA DE SERVICII

ARTICOLUL 59

(1) Comunitatea și Republica Muntenegru se angajează, în conformitate cu dispozițiile următoare, să adopte măsurile necesare pentru a permite, în mod progresiv, prestarea de servicii de către societățile comunitare, din Muntenegru sau de către resortisanții Comunității sau ai Muntenegrului care sunt stabiliți pe teritoriul celeilalte părți, alta decât cea în care se află destinatarul serviciilor.

(2) În paralel cu procesul de liberalizare menționat la alineatul (1), părțile autorizează circulația temporară a persoanelor fizice care prestează servicii sau care sunt angajate de către un prestator de servicii ca personal-cheie în sensul articolului 58, inclusiv a persoanelor fizice care reprezintă o societate comunitară sau din Muntenegru sau un resortisant al Comunității sau al Muntenegrului și care doresc să intre temporar pe teritoriu pentru a negocia vânzarea de servicii sau pentru a încheia acorduri de vânzare de servicii pentru prestatorul respectiv, cu condiția ca respectivii reprezentanți să nu fie implicați ei înșiși în vânzări directe către publicul larg sau să furnizeze ei înșiși servicii.

(3) După patru ani, Consiliul de stabilizare și de asociere adoptă măsurile necesare pentru a asigura punerea în aplicare progresivă a dispozițiilor alineatului (1). Trebuie să se țină seama de progresele înregistrate de părți în procesul de apropiere a legislațiilor lor.

ARTICOLUL 60

- (1) Părțile nu adoptă nicio măsură și nu inițiază nicio acțiune care ar putea face semnificativ mai restrictive decât cele existente în ziua precedentă intrării în vigoare a prezentului acord condițiile în care pot fi prestate servicii de către resortisanții sau de către societățile din Comunitate sau din Muntenegru, stabilite pe teritoriul unei părți, alta decât cea în care se află destinatarul serviciilor,
- (2) În cazul în care una dintre părți consideră că măsurile adoptate de cealaltă parte după intrarea în vigoare a prezentului acord conduc la o situație semnificativ mai restrictivă în ceea ce privește prestarea de servicii decât cea existentă la data intrării în vigoare a prezentului acord, cea dintâi parte poate solicita celeilalte părți să inițieze consultări.

ARTICOLUL 61

În ceea ce privește prestarea de servicii de transport între Comunitate și Muntenegru, se aplică următoarele dispoziții:

- (1) În ceea ce privește transporturile terestre, Protocolul 4 stabilește normele aplicabile relațiilor dintre părți pentru a asigura, în special, libertatea traficului rutier de tranzit pe teritoriul Muntenegrului și al întregii Comunități, aplicarea efectivă a principiului nediscriminării și armonizarea progresivă a legislației Muntenegrului în domeniul transporturilor cu cea a Comunității.

- (2) În ceea ce privește transporturile maritime internaționale, părțile se angajează să aplice efectiv principiul accesului liber pe piețele maritime internaționale și la schimburile comerciale de pe aceste piețe și să respecte obligațiile internaționale și europene în domeniul normelor de siguranță, securitate și mediu.

Părțile își afirmă sprijinul pentru un mediu competitiv, ca trăsătură esențială a transporturilor maritime internaționale.

- (3) În aplicarea principiilor de la alineatul (2), părțile:
- (a) nu introduc clauze de partajare a încărcăturii în acordurile bilaterale viitoare cu țările terțe;
 - (b) abolesc, la intrarea în vigoare a prezentului acord, toate măsurile unilaterale și obstacolele administrative, tehnice și de altă natură care ar putea avea efecte restrictive sau discriminatorii asupra libertății de a presta servicii în domeniul transporturilor maritime internaționale;
 - (c) acordă, inter alia, navelor exploatate de către resortisanții sau societățile celeilalte părți un tratament care nu este mai puțin favorabil decât cel acordat propriilor lor nave, în ceea ce privește accesul la porturile deschise comerțului internațional, utilizarea infrastructurilor și a serviciilor maritime auxiliare ale porturilor respective, precum și în ceea ce privește taxele și impunerile, facilitățile vamale, alocarea danelor de acostare și instalațiile de încărcare și descărcare;
- (4) Pentru a asigura o dezvoltare coordonată și o liberalizare progresivă a transporturilor între părți, adaptate la nevoile lor comerciale reciproce, condițiile de acces reciproc pe piața transporturilor aeriene sunt reglementate prin SACE.

(5) Înainte de încheierea acordului menționat la alineatul (4), părțile nu iau nicio măsură și nu inițiază nicio acțiune mai restrictivă sau mai discriminatorie decât cele existente anterior intrării în vigoare a prezentului acord.

(6) Muntenegru își adaptează legislația, inclusiv normele administrative, tehnice și de altă natură, la legislația comunitară existentă în orice moment în domeniul transporturilor aeriene, maritime, terestre și pe căile navigabile interioare, în măsura în care acest lucru contribuie la liberalizarea piețelor, facilitează accesul reciproc al părților pe piețele respective și circulația pasagerilor și a mărfurilor.

(7) Pe măsură ce părțile înregistrează progrese în realizarea obiectivelor prezentului capitol, Consiliul de stabilizare și de asociere examinează mijloacele prin care pot fi create condițiile necesare pentru îmbunătățirea libertății de a presta servicii în domeniul transporturilor aeriene, terestre și pe căile navigabile interioare.

CAPITOLUL IV

PLĂȚILE CURENTE ȘI CIRCULAȚIA CAPITALURILOR

ARTICOLUL 62

Părțile se angajează să autorizeze, într-o monedă liber convertibilă, în conformitate cu articolul VIII din statutul Fondului Monetar Internațional, toate plățile și transferurile din contul curent al balanței de plăți între Comunitate și Muntenegru.

ARTICOLUL 63

- (1) În ceea ce privește tranzacțiile aferente contului de capital și contului financiar din balanța de plăți, părțile asigură, de la intrarea în vigoare a prezentului acord, libera circulație a capitalurilor în ceea ce privește investițiile directe efectuate în societăți constituite în conformitate cu legislația țării gazdă și investițiilor efectuate în conformitate cu dispozițiile capitolului II din titlul V, precum și lichidarea sau repatrierea acestor investiții și a oricărui beneficiu care rezultă din ele.
- (2) În ceea ce privește tranzacțiile aferente contului de capital și contului financiar din balanța de plăți, părțile asigură, de la intrarea în vigoare a prezentului acord, libera circulație a capitalurilor în ceea ce privește creditele legate de tranzacții comerciale sau în ceea ce privește prestarea de servicii la care participă un rezident al uneia dintre părți, precum și în ceea ce privește împrumuturile și creditele financiare cu scadența mai mare de un an.
- (3) Muntenegru acordă, de la intrarea în vigoare a prezentului acord, tratament național resortisanților UE care achiziționează bunuri imobiliare pe teritoriul său.
- (4) Comunitatea și Muntenegru asigură, de asemenea, de la intrarea în vigoare a prezentului acord, libera circulație a capitalurilor în ceea ce privește investițiile de portofoliu, împrumuturile și creditele financiare cu scadența mai mică de un an.

- (5) Fără a aduce atingere alineatului (1), părțile nu introduc noi restricții cu privire la circulația capitalurilor și la plățile curente între rezidenții Comunității și ai Muntenegrului și nu fac aranjamentele existente mai restrictive.
- (6) Fără a aduce atingere dispozițiilor articolului 62 și ale prezentului articol, atunci când, în circumstanțe excepționale, circulația capitalurilor între Comunitate și Muntenegru cauzează sau amenință să cauzeze dificultăți semnificative în ceea ce privește funcționarea politicii cursurilor de schimb sau a politicii monetare a Comunității sau a Muntenegrului, Comunitatea și, respectiv, Muntenegru pot adopta măsuri de salvagardare împotriva circulației capitalurilor între Comunitate și Muntenegru pentru o perioadă de cel mult șase luni, cu condiția ca măsurile în cauză să fie absolut necesare.
- (7) Niciuna dintre dispozițiile anterioare nu aduce atingere drepturilor operatorilor economici ai părților de a beneficia de un tratament mai favorabil care ar putea fi prevăzut în cadrul unui acord bilateral sau multilateral existent care implică părțile la prezentul acord.
- (8) Părțile se consultă în vederea facilitării circulației capitalurilor între Comunitate și Muntenegru, promovând în acest fel obiectivele prezentului acord.

ARTICOLUL 64

- (1) În cursul primului an de la data intrării în vigoare a prezentului acord, Comunitatea și Muntenegru adoptă măsuri care permit crearea condițiilor necesare pentru aplicarea progresivă a normelor comunitare privind libera circulație a capitalurilor.

(2) Până la sfârșitul celui de-al doilea an de la data intrării în vigoare a prezentului acord, Consiliul de stabilizare și de asociere stabilește modalitățile de aplicare integrală a normelor comunitare privind circulația capitalurilor în Muntenegru.

CAPITOLUL V

DISPOZIȚII GENERALE

ARTICOLUL 65

- (1) Dispozițiile prezentului titlu se aplică sub rezerva limitărilor justificate de motive de ordine publică, de siguranță publică sau de sănătate publică.
- (2) Acestea nu se aplică activităților care, pe teritoriul oricăreia dintre părți, sunt legate, chiar și ocazional, de exercițiul autorității publice.

ARTICOLUL 66

(1) În sensul prezentului titlu, nicio dispoziție a prezentului acord nu împiedică aplicarea de către părți a actelor cu putere de lege și a actelor administrative naționale privind intrarea, șederea, angajarea, condițiile de muncă, stabilirea persoanelor fizice și prestarea de servicii, în special în măsura în care este vizată acordarea, reînnoirea sau refuzarea acordării unui permis de ședere, cu condiția ca aceste măsuri să nu fie aplicate astfel încât să anuleze sau să compromită avantajele care îi revin uneia dintre părți în temeiul unei dispoziții specifice a prezentului acord. Prezenta dispoziție nu aduce atingere aplicării articolului 65.

ARTICOLUL 67

Societățile controlate și deținute exclusiv în comun de societăți sau de resortisanți ai Muntenegrului și de societăți sau de resortisanți ai Comunității sunt, de asemenea, reglementate de dispozițiile prezentului titlu.

ARTICOLUL 68

(1) Tratatamentul în baza clauzei națiunii celei mai favorizate, acordat în conformitate cu dispozițiile prezentului titlu, nu se aplică avantajelor fiscale pe care părțile le acordă sau le vor acorda în viitor pe baza acordurilor pentru evitarea dublei impuneri sau pe baza altor acorduri în domeniul fiscal.

(2) Nicio dispoziție a prezentului titlu nu se interpretează ca împiedicând adoptarea sau aplicarea de către părți a oricărei măsuri care urmărește să împiedice evaziunea fiscală în temeiul dispozițiilor fiscale ale acordurilor pentru evitarea dublei impuneri, al altor dispoziții fiscale sau al legislației fiscale naționale.

(3) Nicio dispoziție a prezentului titlu nu se interpretează ca împiedicând statele membre sau Muntenegru, în aplicarea dispozițiilor relevante ale legislației lor fiscale, să facă o distincție între contribuabilii care nu se află în situații identice, în special în ceea ce privește locul lor de reședință.

ARTICOLUL 69

(1) Părțile fac eforturi pentru a evita, în măsura posibilului, impunerea unor măsuri restrictive, inclusiv a unor măsuri privind importurile, pentru a rezolva problemele balanței de plăți. În cazul adoptării unor astfel de măsuri, partea care a luat măsurile respective prezintă celeilalte părți, în cel mai scurt timp, un calendar de eliminare a acestora.

(2) Atunci când unul sau mai multe state membre sau Muntenegru se confruntă sau există un risc iminent să se confrunte cu dificultăți grave în ceea ce privește balanța de plăți, Comunitatea și Muntenegru pot, în conformitate cu condițiile prevăzute de Acordul OMC, să adopte, pe o perioadă limitată, măsuri restrictive, inclusiv măsuri privind importurile, care nu pot depăși ceea ce este strict necesar pentru a remedia situația balanței de plăți. Comunitatea și Muntenegru informează de îndată cealaltă parte.

(3) Nu pot fi aplicate măsuri restrictive transferurilor legate de investiții, în special de repatriere a sumelor investite sau reinvestite și nici veniturilor de orice tip generate de acestea.

ARTICOLUL 70

Dispozițiile prezentului titlu sunt adaptate progresiv, în special ținându-se seama de cerințele care decurg din articolul V din GATS.

ARTICOLUL 71

Dispozițiile prezentului acord nu împiedică aplicarea, de către oricare dintre părți, a măsurilor necesare pentru a preveni eludarea, prin intermediul dispozițiilor prezentului acord, a măsurilor pe care le-a adoptat în ceea ce privește accesul țărilor terțe pe piața sa.

TITLUL VI

ARMONIZAREA LEGISLATIVĂ, APLICAREA LEGISLAȚIEI
ȘI REGULILE ÎN MATERIE DE CONCURENȚĂ

ARTICOLUL 72

- (1) Părțile recunosc importanța armonizării legislației în vigoare în Muntenegru cu cea comunitară, precum și a punerii sale efective în aplicare. Muntenegru veghează ca legislația sa, actuală și viitoare, să fie armonizată în mod progresiv cu acquis-ul comunitar. Muntenegru se asigură că legislația sa, actuală și viitoare, va fi pusă în aplicare și respectarea sa va fi asigurată în mod corespunzător.
- (2) Acest proces de armonizare începe la data semnării acordului și se extinde progresiv la toate elementele acquis-ului comunitar menționate în prezentul acord până la încheierea perioadei de tranziție definite la articolul 8 din prezentul acord.
- (3) Armonizarea se va concentra, într-o etapă inițială, asupra elementelor esențiale ale acquis-ului pieței interne, inclusiv asupra legislației din sectorul financiar, asupra domeniului justiției, libertății și securității, precum și asupra aspectelor legate de comerț. Într-o etapă ulterioară, Muntenegru se va concentra asupra celorlalte părți ale acquis-ului.

Armonizarea legislativă se realizează pe baza unui program care va fi convenit împreună de Comisia Europeană și Muntenegru.

(4) Muntenegru urmează să definească, de asemenea, de comun acord cu Comisia Europeană, modalitățile de monitorizare a modului în care este realizată armonizarea legislativă și acțiunile care trebuie întreprinse pentru a asigura respectarea legislației respective.

ARTICOLUL 73

Concurență și alte dispoziții din domeniul economic

(1) Sunt incompatibile cu buna funcționare a prezentului acord, în măsura în care pot afecta schimburile comerciale dintre Comunitate și Muntenegru:

- (i) toate acordurile dintre întreprinderi, deciziile asociațiilor de întreprinderi și practicile concertate între întreprinderi care au ca obiect sau efect împiedicarea, restricționarea sau denaturarea concurenței;
- (ii) abuzul de poziție dominantă de către una sau mai multe întreprinderi pe teritoriul Comunității sau al Muntenegrului luat în întregime sau asupra unei părți importante a acestuia;
- (iii) orice ajutoare de stat care denaturează sau amenință să denatureze concurența prin favorizarea anumitor întreprinderi sau a anumitor produse.

(2) Orice practici contrare prezentului articol sunt evaluate pe baza criteriilor care decurg din aplicarea regulilor de concurență aplicabile în Comunitate, în special a celor prevăzute la articolele 81, 82, 86 și 87 din Tratatul CE, și a instrumentelor de interpretare adoptate de instituțiile comunitare.

(3) Părțile se asigură că unei autorități independente din punct de vedere funcțional îi sunt încredințate competențele necesare pentru aplicarea integrală a alineatului (1) punctele (i) și (ii) al prezentului articol, în ceea ce privește întreprinderile private și publice și întreprinderile cărora li s-au acordat drepturi speciale.

(4) În termen de un an de la data intrării în vigoare a prezentului acord, Muntenegru instituie o autoritate independentă din punct de vedere funcțional căreia îi sunt încredințate competențele necesare pentru aplicarea integrală a alineatului (1) punctul (iii). Această autoritate are, *inter alia*, competența de a autoriza sisteme de ajutoare de stat și acordarea unor ajutoare individuale, în conformitate cu alineatul (2), precum și de a dispune recuperarea ajutoarelor de stat acordate ilegal.

(5) Comunitatea, pe de o parte, și Muntenegru, pe de altă parte, asigură transparența în domeniul ajutoarelor de stat, *inter alia* furnizând celorlalte părți un raport anual periodic sau un alt document echivalent, în conformitate cu metodologia și prezentarea sondajului comunitar privind ajutorul de stat. La cererea uneia dintre părți, cealaltă parte furnizează informații privind anumite cazuri concrete particulare de ajutoare de stat.

- (6) Muntenegru întocmește un inventar complet al sistemelor de ajutor instituite înainte de înființarea organismului menționat la alineatul (4) și aliniază aceste sisteme de ajutor la criteriile menționate la alineatul (2) al prezentului articol, în termen de ce mult patru ani de la data intrării în vigoare a prezentului acord.
- 7) (a) În sensul aplicării dispozițiilor alineatului (1) punctul (iii), părțile convin ca, în primii cinci ani de la data intrării în vigoare a prezentului acord, orice ajutoare de stat acordate de Muntenegru să fie evaluate luând în considerare faptul că Muntenegru este considerat o zonă identică cu zonele Comunității descrise la articolul 87 alineatul (3) litera (a) din Tratatul CE.
- (b) În termen de patru ani de la intrarea în vigoare a prezentului acord, Muntenegru transmite Comisiei Europene datele sale privind PIB-ul pe cap de locuitor, armonizate la nivelul NUTS II. Autoritatea menționată la alineatul (4) și Comisia Europeană evaluează apoi în comun eligibilitatea regiunilor Muntenegrului, precum și intensitățile maxime ale ajutorului pentru aceste regiuni, în vederea elaborării hărții ajutoarelor regionale pe baza orientărilor comunitare în domeniu.
- (8) După caz, Protocolul 5 stabilește regulile privind ajutorul de stat în industria siderurgică. Acest protocol stabilește regulile care se aplică în cazul acordării de ajutoare de restructurare industriei siderurgice. Protocolul subliniază, de asemenea, caracterul excepțional al acestor ajutoare și faptul că ajutoarele vor fi limitate în timp și vor fi legate de reduceri ale capacității în cadrul programelor de fezabilitate.

- (9) În ceea ce privește produsele menționate în capitolul II din titlul IV:
- (a) alineatul (1) punctul (iii) nu se aplică;
 - (b) orice practici contrare alineatului (1) punctul (i) sunt evaluate în conformitate cu criteriile stabilite de către Comunitate în temeiul articolelor 36 și 37 din Tratatul CE și al instrumentelor comunitare specifice adoptate în temeiul acestora.
- (10) În cazul în care una dintre părți consideră că o anumită practică este incompatibilă cu dispozițiile alineatului (1), aceasta poate adopta măsurile necesare după consultări în cadrul Consiliului de stabilizare și de asociere sau după treizeci de zile lucrătoare de la data transmiterii către Consiliu a cererii de consultare. Nicio dispoziție a prezentului articol nu aduce atingere sau nu afectează în vreun fel adoptarea, de către Comunitate sau Muntenegru, a unor măsuri compensatorii în conformitate cu Acordul GATT 1994 și din Acordul OMC privind subvențiile și măsurile compensatorii și cu legislația internă corespunzătoare.

ARTICOLUL 74

Întreprinderi publice

Până la încheierea celui de-al treilea an de la intrarea în vigoare a prezentului acord, Muntenegru aplică întreprinderilor publice și întreprinderilor cărora le-au fost acordate drepturi speciale și exclusive principiile prevăzute de Tratatul CE, în special cele prevăzute la articolul 86.

Drepturile speciale acordate întreprinderilor publice în timpul perioadei de tranziție nu includ posibilitatea de a impune limitări cantitative sau măsuri cu efect echivalent asupra importurilor din Comunitate în Muntenegru.

ARTICOLUL 75

Drepturile de proprietate intelectuală, industrială și comercială

- (1) În temeiul dispozițiilor prezentului articol și al anexei VII, părțile confirmă importanța pe care o acordă respectării drepturilor de proprietate intelectuală, industrială și comercială, precum și protejării adecvate și efective a acestora.
- (2) De la data intrării în vigoare a prezentului acord, fiecare parte acordă societăților și resortisanților celeilalte părți, în ceea ce privește recunoașterea și protecția proprietății intelectuale, industriale și comerciale, un tratament nu mai puțin favorabil decât cel acordat oricărei țări terțe în cadrul acordurilor bilaterale.
- (3) Muntenegru ia măsurile necesare pentru a garanta, în termen de cel mult cinci ani de la data intrării în vigoare a prezentului acord, un nivel al protecției drepturilor de proprietate intelectuală, industrială și comercială comparabil cu cel existent în Comunitate, inclusiv prin mijloace efective de asigurare a respectării drepturilor respective.
- (4) Muntenegru se angajează să adere, în perioada menționată la alineatul (3), la convențiile multilaterale în materie de drepturi de proprietate intelectuală, industrială și comercială indicate în anexa VII. Consiliul de stabilizare și de asociere poate decide să oblige Muntenegru să adere la convențiile multilaterale specifice în acest domeniu.
- (5) În cazul în care, în domeniul proprietății intelectuale, industriale și comerciale, apar probleme care afectează condițiile în care se efectuează schimburile comerciale, este sesizat în acest sens, în cel mai scurt timp, Consiliul de stabilizare și de asociere, la cererea oricăreia dintre părți, în vederea găsirii unor soluții reciproc satisfăcătoare.

ARTICOLUL 76

Achizițiile publice

(1) Comunitatea și Muntenegru consideră oportună deschiderea procedurii de atribuire a contractelor de achiziții publice în condiții nediscriminatorii și de reciprocitate, în conformitate în special cu regulile OMC.

(2) Societăților din Muntenegru, stabilite sau nu în Comunitate, li se acordă acces la procedurile comunitare de atribuire a contractelor de achiziții publice, în temeiul normelor comunitare în domeniu, beneficiind de un tratament nu mai puțin favorabil decât cel acordat societăților din Comunitate, începând cu data intrării în vigoare a prezentului acord.

Dispozițiile menționate anterior se aplică, de asemenea, contractelor de achiziții din sectorul serviciilor publice, de îndată ce Guvernul Muntenegrului adoptă legislația prin care sunt transpuse normele comunitare în acest domeniu. Comunitatea verifică periodic dacă Muntenegru a introdus într-adevăr legislația în cauză.

(3) Societățile comunitare stabilite în Muntenegru în conformitate cu dispozițiile capitolului II din titlul V, li se acordă acces, de la data intrării în vigoare a prezentului acord, la procedurile de atribuire a contractelor de achiziții publice din Muntenegru, beneficiind de un tratament nu mai puțin favorabil decât cel acordat societăților din Muntenegru.

- (4) Societăților comunitare care nu sunt stabilite în Muntenegru li se acordă acces la procedurile de atribuire a contractelor de achiziții publice din Muntenegru, beneficiind de un tratament nu mai puțin favorabil decât cel acordat societăților din Muntenegru, începând cu data intrării în vigoare a prezentului acord.
- (5) Consiliul de stabilizare și de asociere examinează periodic dacă Muntenegru poate acorda tuturor societăților din Comunitate accesul la procedurile de atribuire a contractelor de achiziții publice din Muntenegru. Muntenegru prezintă anual Consiliului de stabilizare și de asociere un raport privind măsurile adoptate pentru consolidarea transparenței și pentru asigurarea unui control jurisdicțional eficient al deciziilor adoptate în domeniul achizițiilor publice.
- (6) În ceea ce privește stabilirea, activitatea și prestarea de servicii între Comunitate și Muntenegru, precum și angajarea și circulația forței de muncă cu privire la executarea contractelor de achiziții publice, se aplică dispozițiile articolelor 49-64.

ARTICOLUL 77

Standardizare, metrologie, acreditare și evaluarea conformității

- (1) Muntenegru adoptă măsurile necesare pentru a se alinia în mod progresiv la reglementările tehnice comunitare și la procedurile europene de standardizare, metrologie, acreditare și evaluare a conformității.
- (2) În acest sens, părțile urmăresc:
- (a) să promoveze utilizarea reglementărilor tehnice comunitare, precum și a standardelor și procedurilor europene de evaluare a conformității;

- (b) să acorde asistență pentru încurajarea dezvoltării unei infrastructuri de calitate: standardizare, metrologie, acreditare și evaluarea conformității;
- (c) să promoveze participarea Muntenegrului la activitățile organizațiilor în domeniul standardizării, al evaluării conformității, al metrologiei și cu alte funcții similare (de ex. CEN, CENELEC, ETSI, EA, WELMEC, EUROMET)⁵.
- (d) după caz, să încheie un Acord privind evaluarea conformității și acceptarea produselor industriale după ce cadrul legislativ și procedurile din Muntenegru au fost aliniate într-o măsură suficientă cu cele comunitare și cunoștințele corespunzătoare în domeniu sunt disponibile.

ARTICOLUL 78

Protecția consumatorului

Părțile cooperează pentru a alinia standardele de protecție a consumatorilor ale Muntenegrului la cele ale Comunității. O protecție eficientă a consumatorilor este necesară pentru a asigura buna funcționare a economiei de piață. Această protecție va depinde de dezvoltarea unei infrastructuri administrative care să asigure supravegherea pieței și aplicarea legislației în acest domeniu.

⁵ Comitetul European de Standardizare, Comitetul European de Standardizare în Electrotehnică, Institutul European de Standardizare în Telecomunicații, Cooperarea Europeană pentru Acreditare, Organizația Europeană a Serviciilor Naționale de Metrologie Legală, Colaborarea Europeană privind Standardele de Măsurare

În acest scop și având în vedere interesele lor comune, părțile încurajează și asigură:

- (a) o politică de protecție activă a consumatorilor, în conformitate cu legislația comunitară, inclusiv printr-o mai bună informare și prin dezvoltarea unor organizații independente;
- (b) armonizarea legislației Muntenegrului în domeniul protecției consumatorilor cu legislația comunitară în vigoare;
- (c) o protecție juridică eficientă a consumatorilor, pentru a ameliora calitatea bunurilor de consum și pentru a asigura standarde de siguranță adecvate;
- (d) monitorizarea regulilor de către autoritățile competente și asigurarea accesului la justiție în cazul litigiilor;
- (e) schimbul de informații cu privire la produsele periculoase.

ARTICOLUL 79

Condițiile de muncă și egalitatea de șanse

Muntenegru își armonizează în mod progresiv legislația cu normele comunitare în ceea ce privește condițiile de muncă, în special cu privire la sănătatea și securitatea în muncă, precum și cu privire la egalitatea de șanse.

TITLUL VII

JUSTIȚIE, LIBERTATE ȘI SECURITATE

ARTICOLUL 80

Consolidarea instituțiilor și statul de drept

În cadrul cooperării lor în domeniul justiției, libertății și securității, părțile acordă o importanță deosebită consolidării statului de drept și instituțiilor, la toate nivelurile, în domeniul administrației, în general, și al aplicării legii și al administrării justiției, în special. Cooperarea vizează, în special, consolidarea independenței sistemului judiciar și îmbunătățirea eficienței sale, realizarea unei mai bune funcționări a poliției și a altor organisme de aplicare a legii, prin asigurarea unei formări profesionale adecvate și prin combaterea corupției și a criminalității organizate.

ARTICOLUL 81

Protecția datelor cu caracter personal

Munte negru își armonizează legislația privind protecția datelor cu caracter personal cu legislația comunitară și cu alte dispoziții europene și internaționale privind protecția viații private o dată cu intrarea în vigoare a prezentului acord. Munte negru înființează unul sau mai multe organisme independente de supraveghere, cu resurse financiare și umane suficiente pentru a monitoriza și garanta în mod eficient aplicarea legislației naționale privind protecția datelor cu caracter personal. Părțile cooperează în vederea atingerii acestui obiectiv.

ARTICOLUL 82

Vizele, controlul frontierelor, azilul și migrația

- (1) Părțile cooperează în domeniul vizelor, al controlului frontierelor, al azilului și migrației și instituie un cadru de cooperare în aceste domenii, inclusiv la nivel regional, luând în considerare și valorificând, după caz, alte inițiative existente în acest domeniu.
- (2) Cooperarea în domeniile menționate mai sus se bazează pe consultări reciproce și pe o coordonare strânsă între părți și va include furnizarea de asistență tehnică și administrativă pentru:
 - (a) schimbul de informații privind legislația și practicile;
 - (b) elaborarea legislației;
 - (c) consolidarea eficienței instituționale;
 - (d) formarea profesională a personalului;
 - (e) securitatea documentelor de călătorie și detectarea documentelor false;
 - (f) gestionarea frontierelor.

- (3) Această cooperare se axează în special pe următoarele elemente:
- (a) în domeniul azilului, pe punerea în aplicare a legislației naționale în vederea respectării standardelor stabilite prin Convenția privind statutul refugiaților semnată la Geneva la 28 iulie 1951 și prin Protocolul privind statutul refugiaților încheiat la New York la 31 ianuarie 1967, pentru a garanta, în acest fel, respectarea principiului nereturnării, precum și a altor drepturi ale solicitanților de azil și ale refugiaților.
 - (b) în materie de migrație legală, pe regulile de admisie, precum și pe drepturile și statutul persoanelor admise. În ceea ce privește migrația, părțile convin să acorde un tratament echitabil resortisanților altor țări care își au reședința în mod legal pe teritoriile lor și să promoveze o politică de integrare care să urmărească garantarea unor drepturi și obligații comparabile cu cele ale propriilor cetățeni.

ARTICOLUL 83

Prevenirea și controlul imigrației ilegale; readmisia

- (1) Părțile cooperează pentru a preveni și controla imigrația ilegală. În acest scop, Muntenegru și statele membre convin să îi readmită pe oricare dintre resortisanții lor prezenți în mod ilegal pe teritoriul lor, iar părțile convin, de asemenea, să încheie și să pună integral în aplicare un acord privind readmisia, care să includă obligația de readmisie a resortisanților altor țări și a apatrizilor.

Statele membre și Muntenegru pun la dispoziția resortisanților lor documentele de identitate adecvate și le acordă facilitățile administrative necesare în acest scop.

În Acordul dintre Comunitatea Europeană și Muntenegru privind readmisia persoanelor aflate în situație de ședere ilegală sunt prevăzute proceduri specifice privind readmisia resortisanților proprii, a cetățenilor țărilor terțe și a apatrizilor.

(2) Muntenegru este de acord să încheie acorduri de readmisie cu țările care participă la procesul de stabilizare și de asociere.

(3) Muntenegru se angajează să adopte toate măsurile necesare în vederea asigurării punerii în aplicare flexibile și rapide a tuturor acordurilor de readmisie menționate la acest articol.

(4) Consiliul de stabilizare și de asociere stabilește ce alte eforturi comune pot fi depuse pentru a preveni și controla imigrația ilegală, inclusiv rețelele de trafic de persoane și de migrație ilegală.

ARTICOLUL 84

Spălarea banilor și finanțarea terorismului

(1) Părțile cooperează pentru a preveni utilizarea sistemelor lor financiare pentru spălarea banilor proveniți din activități infracționale în general și din infracțiuni legate de droguri în special, precum și pentru finanțarea terorismului.

(2) Cooperarea în acest domeniu poate include acordarea de asistență administrativă și tehnică în vederea realizării de progrese în punerea în aplicare a reglementărilor și funcționarea eficientă a standardelor și a mecanismelor adecvate de combatere a spălării banilor și a finanțării terorismului echivalente cu cele adoptate în acest domeniu de către Comunitate și de către instanțele internaționale, în special de Grupul de acțiune financiară internațională (GAFI).

ARTICOLUL 85

Cooperarea în lupta împotriva drogurilor ilicite

(1) În limitele competențelor și prerogativelor fiecăreia, părțile cooperează în vederea adoptării unei abordări echilibrate și integrate cu privire la lupta împotriva drogurilor. Politicile și acțiunile în acest domeniu au drept obiectiv să consolideze structurile de combatere a drogurilor ilicite, să reducă oferta, traficul și cererea de droguri ilicite și să controleze mai eficient substanțele precursoare.

(2) Părțile convin asupra metodelor de cooperare necesare pentru atingerea acestor obiective. Acțiunile se bazează pe principii convenite de comun acord care fac parte din strategia UE de control al drogurilor.

ARTICOLUL 86

Prevenirea și combaterea criminalității organizate și a altor activități ilegale

- (1) Părțile cooperează în ceea ce privește prevenirea și combaterea activităților infracționale și ilegale, organizate sau nu, precum:
- (a) traficul de migranți și traficul de persoane;
 - (b) activitățile economice ilegale, în special falsificarea mijloacelor de plată în numerar și al altor valori, tranzacțiile ilegale cu produse precum deșeurile industriale, materialele radioactive și tranzacțiile cu produse ilegale, contrafăcute sau piratate;
 - (c) corupția, atât în sectorul privat, cât și în cel public, legată în special de practici administrative netransparente;
 - (d) fraudă fiscală;
 - (e) furtul de identitate;
 - (f) traficul ilicit de droguri și substanțe psihotrope;
 - (g) traficul ilicit de arme;
 - (h) falsificarea de documente;
 - (i) contrabanda și traficul ilicit de mărfuri, inclusiv de autovehicule;
 - (j) criminalitatea informatică.

În ceea ce privește falsificarea de monede, Muntenegru cooperează îndeaproape cu Comunitatea Europeană pentru a combate falsificarea bancnotelor și a monedelor și pentru a suprima și pedepsi orice falsificare de bancnote și monede care poate avea loc pe teritoriul său. În ceea ce privește prevenirea, Muntenegru urmărește adoptarea unor măsuri de punere în aplicare comparabile cu cele prevăzute de legislația comunitară în domeniu și aderarea la orice convenție internațională legată de acest domeniu al dreptului. Muntenegru ar putea beneficia de sprijin comunitar pentru schimbul din informații, acordarea de asistență și formarea profesională în ceea ce privește protecția împotriva falsificării de monede. Va fi promovată cooperarea regională și respectarea standardelor internaționale recunoscute cu privire la combaterea criminalității organizate.

ARTICOLUL 87

Combaterea terorismului

În conformitate cu convențiile internaționale la care sunt părți și cu actele cu putere de lege și actele administrative, părțile convin să coopereze pentru a preveni și elimina actele de terorism și finanțarea acestora.

- (a) în contextul punerii în aplicare integrale a Rezoluției 1373 a Consiliului de Securitate al Organizației Națiunilor Unite (2001) și a altor rezoluții ONU în domeniu, a convențiilor și instrumentelor internaționale;
- (b) prin schimbul de informații privind grupările teroriste și rețelele lor de sprijin, în conformitate cu reglementările internaționale și naționale;
- (c) prin schimbul de experiență cu privire la mijloacele și metodele de combatere și prevenire a terorismului, precum și în domeniile tehnice și ale formării profesionale.

TITLUL VIII

POLITICI DE COOPERARE

ARTICOLUL 88

- (1) Comunitatea și Muntenegru instituie o cooperare strânsă care urmărește să promoveze dezvoltarea și să stimuleze potențialul de creștere al Muntenegrului. Această cooperare consolidează legăturile economice existente pe o bază cât mai largă posibil, în interesul ambelor părți.
- (2) Politicile și alte măsuri în acest sens sunt concepute astfel încât să favorizeze dezvoltarea economică și socială durabilă a Muntenegrului. Aceste politici ar trebui să includă, încă de la început, considerații privind mediul și să fie adaptate la nevoile unei dezvoltări sociale armonioase.
- (3) Politicile de cooperare se înscriu într-un cadru regional de cooperare. Va trebui acordată o atenție specială măsurilor care ar putea încuraja cooperarea între Muntenegru și țările vecine, dintre care unele sunt state membre ale Uniunii Europene, pentru a contribui astfel la stabilitatea regională. Consiliul de stabilizare și de asociere definește prioritățile între diferitele politici de cooperare descrise în continuare și în cadrul acestora, în conformitate cu parteneriatul european.

ARTICOLUL 89

Politica economică și comercială

Comunitatea și Muntenegru facilitează procesul de reformă economică printr-o cooperare care urmărește să îmbunătățească înțelegerea mecanismelor fundamentale ale economiei fiecăreia dintre ele și formularea și punerea în aplicare a politicii economice în economiile de piață.

În acest scop, Comunitatea și Muntenegru cooperează prin:

- (a) schimbul de informații privind rezultatele și perspectivele macroeconomice și privind strategiile de dezvoltare;
- (b) analiza în comun a aspectelor economice de interes reciproc, inclusiv elaborarea politicii economice și a instrumentelor necesare pentru punerea în aplicare a acesteia; și
- (c) promovarea unei cooperări mai ample pentru a accelera aportul de cunoștințe specializate și accesul la noile tehnologii.

Muntenegru depune eforturi în sensul instituirii unei economii de piață funcționale și al armonizării progresive a politicilor sale cu politicile orientate spre stabilitate ale uniunii economice și monetare europene. La cererea autorităților Muntenegrului, Comunitatea poate acorda asistență menită să sprijine eforturile depuse de Muntenegru în acest sens.

Cooperarea vizează, de asemenea, consolidarea supremației legii în domeniul comercial, printr-un cadru juridic stabil și nediscriminatoriu în acest domeniu.

Cooperarea în acest domeniu include schimbul de informații cu privire la principiile și funcționarea uniunii economice și monetare europene.

ARTICOLUL 90

Cooperarea în domeniul statistic

Cooperarea între părți vizează în primul rând domenii prioritare ale acquis-ului comunitar în domeniul statistic, inclusiv în domeniul economic, comercial, monetar și financiar. Aceasta urmărește în special dezvoltarea unor sisteme statistice eficiente și viabile, capabile să furnizeze date fiabile, obiective și exacte, necesare pentru planificarea și monitorizarea procesului de tranziție și reformă din Muntenegru. De asemenea, ar trebui să pună la dispoziția Oficiului statistic din Muntenegru toate mijloacele necesare pentru a răspunde mai bine nevoilor clienților săi din țară (administrația publică, dar și sectorul privat). Sistemul statistic ar trebui să respecte principiile fundamentale în domeniul statistic formulate de ONU, Codul european de bune practici în domeniul statistic și dispozițiile legislației europene privind statisticile și să se dezvolte în sensul apropierii de acquis-ul comunitar. Părțile cooperează în special pentru a asigura confidențialitatea datelor individuale, pentru a spori progresiv culegerea și transmiterea datelor către sistemul statistic european și pentru a schimba informații privind metodele, transferul de cunoștințe specializate și formarea profesională.

ARTICOLUL 91

Domeniul bancar, al asigurărilor și alte servicii financiare

Cooperarea dintre Muntenegru și Comunitate se axează asupra unor domenii prioritare ale acquis-ului comunitar în domeniul serviciilor bancare, al asigurărilor și al serviciilor financiare. Părțile cooperează în vederea instituirii și dezvoltării unui cadru corespunzător, în măsură să stimuleze dezvoltarea sectoarelor de servicii bancare, de asigurări și financiare din Muntenegru, bazat pe practici concurențiale echitabile, precum și în vederea asigurării unor condiții de concurență echitabile.

ARTICOLUL 92

Controlul financiar intern și auditul extern

Cooperarea dintre părți se axează asupra unor domenii prioritare ale acquis-ului comunitar în domeniul controlului financiar intern public (PIFC) și al auditului extern. Părțile cooperează, prin elaborarea și adoptarea de reglementări în domeniu, în special în vederea dezvoltării unui PIFC transparent, eficient și economic (cuprinzând gestiunea și controlul financiar și un audit intern independent din punct de vedere funcțional) și a unor sisteme de audit extern independente în Muntenegru, în conformitate cu standardele și metodologiile acceptate pe plan internațional și cu cele mai bune practici ale UE. Cooperarea se axează, de asemenea, pe dezvoltarea capacităților instituției supreme de audit din Muntenegru. Pentru a putea îndeplini responsabilitățile de coordonare și armonizare care decurg din cerințele menționate anterior, cooperarea ar trebui să se concentreze și asupra creării și consolidării unor unități centrale de armonizare pentru gestiunea și controlul financiar și pentru auditul intern.

ARTICOLUL 93

Promovarea și protecția investițiilor

Cooperarea dintre părți, în limitele competențelor lor respective, în domeniul promovării și protecției investițiilor vizează crearea unui climat favorabil investițiilor private, atât naționale, cât și străine, care este fundamental pentru revitalizarea economică și industrială a Muntenegrului. Obiectivele specifice ale cooperării constau, pentru Muntenegru, în îmbunătățirea cadrelor juridice astfel încât să promoveze și să protejeze investițiile.

ARTICOLUL 94

Cooperarea în domeniul industrial

Cooperarea urmărește promovarea modernizării și restructurării industriei și a sectoarelor individuale din Muntenegru. Aceasta vizează, de asemenea, cooperarea industrială între operatorii economici, având drept obiectiv consolidarea sectorului privat în condiții care să garanteze protecția mediului.

Inițiativele de cooperare industrială reflectă prioritățile stabilite de cele două părți. Acestea iau în considerare aspectele regionale ale dezvoltării industriale, promovând parteneriatele transnaționale, după caz. Aceste inițiative ar trebui, în special, să urmărească să creeze un cadru adecvat pentru întreprinderi și să îmbunătățească gestiunea, dobândirea de cunoștințe specializate și să promoveze piețele, transparența piețelor și mediul de afaceri. Este important să se acorde o atenție specială desfășurării unor acțiuni eficiente în materie de promovare a exporturilor în Muntenegru.

Cooperarea ține seama în mod corespunzător de acquis-ul comunitar în domeniul politicii industriale.

ARTICOLUL 95

Întreprinderile mici și mijlocii

Cooperarea dintre părți urmărește dezvoltarea și consolidarea întreprinderilor mici și mijlocii (IMM-uri) din sectorul privat, crearea de noi întreprinderi în sectoare care oferă posibilități de dezvoltare, precum și cooperarea dintre IMM-urile din Comunitate și cele din Muntenegru. Cooperarea va ține seama în mod corespunzător de domeniile prioritare ale acquis-ului comunitar în domeniul IMM-urilor, precum și de cele zece orientări consacrate în Carta europeană a întreprinderilor mici.

ARTICOLUL 96

Turismul

Cooperarea între părți în domeniul turismului vizează, în principal, consolidarea fluxului de informații privind turismul (prin intermediul rețelelor internaționale, al băncilor de date etc.); încurajarea dezvoltării infrastructurilor în vederea stimulării investițiilor în sectorul turismului și a participării Muntenegrului în cadrul unor organizații importante de turism din Europa. Cooperarea urmărește, de asemenea, să analizeze posibilitatea desfășurării unor operațiuni comune și să consolideze cooperarea între organizații de turism, experți și guverne și agențiile competente în domeniul turismului, precum și să faciliteze transferul de cunoștințe specializate (prin formare profesională, schimburi, seminarii). Cooperarea ține seama în mod corespunzător de acquis-ul comunitar legat de acest sector.

Cooperarea poate fi integrată într-un cadru regional de cooperare.

ARTICOLUL 97

Agricultura și sectorul agro-industrial

Cooperarea între părți se dezvoltă în toate domeniile prioritare ale acquis-ului comunitar în domeniul agricol, veterinar și al protecției plantelor. Cooperarea vizează, în special, modernizarea și restructurarea agriculturii și a sectorului agroindustrial, în special în vederea respectării cerințelor comunitare în domeniul sanitar, a îmbunătățirii gestionării apei și dezvoltării rurale, precum și în vederea dezvoltării sectorului silviculturii în Muntenegru, dar va viza de asemenea armonizarea treptată a legislației și practicilor din Muntenegru cu normele și standardele comunitare.

ARTICOLUL 98

Domeniul pescuitului

Părțile analizează posibilitatea identificării, în sectorul pescuitului, a unor domenii de interes comun, care să prezinte avantaje pentru ambele părți. Cooperarea ține seama în mod corespunzător de domeniile prioritare ale acquis-ului comunitar în domeniul pescuitului, inclusiv de respectarea obligațiilor internaționale care decurg din normele organizațiilor de pescuit internaționale și regionale privind gestionarea și conservarea resurselor halieutice.

ARTICOLUL 99

Domeniul vamal

Părțile stabilesc relații de cooperare în acest domeniu pentru a garanta respectarea dispozițiilor care trebuie adoptate în domeniul comercial și pentru a realiza apropierea sistemelor vamale din Muntenegru cu cele comunitare, contribuind astfel la pregătirea măsurilor de liberalizare prevăzute prin prezentul acord și la armonizarea legislativă progresivă în Muntenegru în domeniul vamal cu acquis-ul comunitar.

Cooperarea ține seama în mod corespunzător de domeniile prioritare ale acquis-ului comunitar în domeniul vamal.

Regulile privind asistența administrativă reciprocă între părți în domeniul vamal sunt stabilite în Protocolul 6.

ARTICOLUL 100

Domeniul fiscal

Părțile cooperează în domeniul fiscal, inclusiv prin măsuri care urmăresc să continue reforma sistemului fiscal al Muntenegrului și să restructureze administrația fiscală, pentru a garanta o colectare eficientă a impozitelor și pentru a combate fraudă fiscală.

Cooperarea ține seama în mod corespunzător de domeniile prioritare ale acquis-ului comunitar în domeniul fiscal și în combaterea concurenței fiscale neloiale. Eliminarea concurenței fiscale neloiale ar trebui să se bazeze pe principiile din Codul de conduită pentru impozitarea afacerilor, adoptat de Consiliu la data de 1 decembrie 1997.

Cooperarea urmărește, de asemenea, îmbunătățirea transparenței și combaterea corupției, precum și includerea schimbului de informații cu statele membre ca instrument menit să faciliteze aplicarea măsurilor de prevenire a fraudei și a evaziunii fiscale. Muntenegru va completa, de asemenea, rețeaua de acorduri bilaterale cu statele membre, în conformitate cu ultima versiune actualizată a modelului de convenție fiscală a OCDE privind venitul și capitalul, precum și pe baza modelului de acord al OCDE privind schimbul de informații în materie fiscală, în măsura în care statul membru solicitant aderă la acestea.

ARTICOLUL 101

Cooperarea în domeniul social

În domeniul ocupării forței de muncă, cooperarea dintre părți se axează în special pe modernizarea serviciilor de plasare a forței de muncă și de orientare profesională, precum și pe prevederea unor măsuri de însoțire și pe promovarea dezvoltării locale astfel încât să contribuie la restructurarea industriei și a pieței forței de muncă. Cooperarea se realizează, de asemenea, prin acțiuni precum realizarea de studii, detașarea de experți și activități de informare și de formare profesională.

Părțile cooperează pentru a facilita reforma politicii de ocupare a forței de muncă în Muntenegru, în contextul unei reforme și integrări economice consolidate. Cooperarea urmărește, de asemenea, să sprijine adaptarea sistemului de protecție socială din Muntenegru la noile cerințe economice și sociale și presupune adaptarea legislației din Muntenegru cu privire la condițiile de muncă și la egalitatea de șanse între femei și bărbați, pentru persoanele cu handicap și persoanele care aparțin unor minorități, precum și îmbunătățirea nivelului de protecție a sănătății și siguranței lucrătorilor, adoptând ca referință nivelul de protecție existent în Comunitate. Muntenegru asigură aderarea la convențiile esențiale ale OIM și punerea în aplicare efectivă a acestora.

Cooperarea ține seama în mod corespunzător de domeniile prioritare ale acquis-ului comunitar în acest domeniu.

ARTICOLUL 102

Educație și formare

Părțile cooperează în vederea creșterii nivelului educației generale și al formării profesionale în Muntenegru, precum și în ceea ce privește politica în materie de tineret și activitatea profesională a tinerilor, inclusiv educația informală. În ceea ce privește sistemele de învățământ superior, una dintre priorități este realizarea obiectivelor Declarației de la Bologna în cadrul procesului interguvernamental de la Bologna.

Părțile cooperează de asemenea pentru a asigura accesul liber la toate nivelurile de învățământ și formare profesională din Muntenegru, fără discriminări pe criterii de gen, culoare, origine etnică sau religie.

Programele și instrumentele comunitare în domeniu contribuie la modernizarea structurilor și activităților de învățământ și formare din Muntenegru.

Cooperarea ține seama în mod corespunzător de domeniile prioritare ale acquis-ului comunitar în acest domeniu.

ARTICOLUL 103

Cooperarea în domeniul cultural

Părțile se angajează să promoveze cooperarea culturală. Această cooperare urmărește, inter alia, să promoveze înțelegerea și respectul reciproc între persoane, comunități și națiuni. Părțile se angajează, de asemenea, să coopereze pentru a promova diversitatea culturală, în special în cadrul Convenției UNESCO privind protecția și promovarea diversității formelor de expresie culturală.

ARTICOLUL 104

Cooperarea în domeniul audiovizualului

Părțile cooperează pentru a promova industria audiovizualului în Europa și pentru a încuraja coproducția în domeniile cinematografiei și televiziunii.

Cooperarea ar putea include, inter alia, programe și facilități pentru formarea jurnaliștilor și a altor profesioniști media, precum și acordarea de asistență tehnică mijloacelor de comunicare, sectorului public și privat, în vederea consolidării independenței, profesionalismului și legăturilor lor cu media europeană.

Muntenegru își aliniază politicile la cele ale Comunității în domeniul reglementării conținutului transmisiilor transfrontaliere și își armonizează legislația cu acquis-ul UE. Muntenegru acordă o atenție deosebită aspectelor legate de dobândirea drepturilor de proprietate intelectuală pentru programele și emisiunile difuzate prin satelit, cablu și frecvențe terestre.

ARTICOLUL 105

Societatea informațională

Cooperarea se dezvoltă în toate domeniile acquis-ului comunitar care privesc societatea informațională. Cooperarea sprijină în primul rând alinierea progresivă a politicilor și legislației Muntenegrului în acest sector la cele comunitare.

Părțile cooperează, de asemenea, în vederea dezvoltării suplimentare a societății informaționale în Muntenegru. Obiectivele generale constau în pregătirea întregii societăți pentru era digitală, atragerea de investiții și asigurarea interoperabilității rețelelor și serviciilor.

ARTICOLUL 106

Rețelele și serviciile de comunicații electronice

Cooperarea se axează în primul rând asupra domeniilor prioritare ale acquis-ului comunitar în acest domeniu.

Părțile își consolidează, în special, cooperarea în domeniul rețelelor și serviciilor de comunicații electronice, având drept obiectiv final adoptarea de către Muntenegru a acquis-ului comunitar în acest sector la trei ani după intrarea în vigoare a prezentului acord.

ARTICOLUL 107

Informare și comunicare

Comunitatea și Muntenegru iau măsurile necesare pentru a stimula schimbul reciproc de informații. Se acordă prioritate programelor destinate să furnizeze publicului larg informații de bază despre Comunitate, iar mediilor profesionale din Muntenegru, informații mai specializate.

ARTICOLUL 108

Domeniul transporturilor

Cooperarea între părți se axează asupra domeniilor prioritare ale acquis-ului comunitar în domeniul transporturilor.

Cooperarea poate viza în special restructurarea și modernizarea modurilor de transport din Muntenegru, îmbunătățirea liberei circulații a călătorilor și a mărfurilor, facilitarea accesului pe piața transporturilor și la infrastructurile de transport, inclusiv la porturi și aeroporturi. În plus, cooperarea poate sprijini dezvoltarea unor infrastructuri multimodale conectate la principalele rețele transeuropene, în special în vederea întăririi legăturilor regionale în Europa de Sud-Est în conformitate cu memorandumul de înțelegere privind dezvoltarea rețelei de transport regional de bază. Obiectivul cooperării ar trebui să constea în elaborarea unor standarde operaționale comparabile cu cele comunitare, precum și dezvoltarea unui sistem de transport în Muntenegru compatibil cu sistemul comunitar și aliniat la acesta, dar și realizarea unei mai bune protecții a mediului în sectorul transporturilor.

ARTICOLUL 109

Domeniul energetic

Cooperarea se axează asupra domeniilor prioritare ale acquis-ului comunitar în domeniul energetic. Aceasta se bazează pe Tratatul de instituire a Comunității Energiei și se dezvoltă în vederea integrării progresive a Muntenegrului pe piețele de energie ale Europei. Această cooperare poate include în special:

- (a) formularea și planificarea politicii energetice, inclusiv modernizarea infrastructurilor, îmbunătățirea și diversificarea aprovizionării și îmbunătățirea accesului pe piața energiei, inclusiv prin facilitarea tranzitului, a transmiterii și a distribuției și restabilirea interconexiunilor electrice de importanță regională cu țările vecine;
- (b) promovarea economiei de energie, a eficienței energetice, a energiei regenerabile și evaluarea impactului asupra mediului a producției și consumului de energie;
- (c) formularea de condiții-cadru pentru restructurarea întreprinderilor din domeniul energetic și cooperarea între întreprinderile din acest sector.

ARTICOLUL 110

Securitatea nucleară

Părțile cooperează în domeniul securității și garanțiilor nucleare. Cooperarea ar putea să reglementeze următoarele aspecte:

- (a) modernizarea legislației și reglementărilor părților cu privire la protecția împotriva radiațiilor, la securitatea nucleară și la evidența contabilă și controlul materialelor nucleare, precum și consolidarea autorităților de supraveghere și a resurselor acestora;
- (b) încurajarea încheierii de acorduri între statele membre și Muntenegru sau între Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și Muntenegru privind notificarea rapidă și schimbul de informații în caz de accidente nucleare, precum și privind capacitatea de a face față situațiilor de urgență și aspectele legate de securitatea nucleară în general, după caz;
- (c) răspunderea terților în domeniul nuclear.

ARTICOLUL 111

Mediul

Părțile își dezvoltă și consolidează cooperarea în domeniul protecției mediului, urmărind obiectivul esențial de a împiedica continuarea degradării și de a demara acțiuni de îmbunătățire a situației mediului în vederea asigurării unei dezvoltări durabile.

Părțile stabilesc relații de cooperare în special în scopul de a consolida structurile și procedurile administrative în vederea asigurării planificării strategice a aspectelor de mediu și a coordonării părților interesate și se concentrează asupra armonizării legislației Muntenegrului la acquis-ul comunitar. Cooperarea s-ar putea concentra, de asemenea, asupra dezvoltării unor strategii menite să reducă în mod semnificativ poluarea locală, regională și transfrontalieră a aerului și a apei, să instituie un cadru care să permită o producție și un consum curat, durabil și regenerabil de energie și să realizeze evaluări ale impactului asupra mediului și evaluări strategice asupra mediului. O atenție specială este acordată ratificării și punerii în aplicare a Protocolului de la Kyoto.

ARTICOLUL 112

Cooperarea în domeniul cercetării și al dezvoltării tehnologice

Părțile încurajează cooperarea în materie de cercetare științifică civilă și de dezvoltare tehnologică (CDT), spre beneficiul reciproc al părților și luând în considerare disponibilitatea resurselor, accesul adecvat la programele celeilalte părți, sub rezerva atingerii unor niveluri adecvate de protecție efectivă a drepturilor de proprietate intelectuală, industrială și comercială.

Cooperarea ține seama în mod corespunzător de domeniile prioritare ale acquis-ului comunitar în domeniul cercetării și dezvoltării tehnologice.

ARTICOLUL 113

Dezvoltarea la nivel regional și local

Părțile urmăresc să consolideze cooperarea pentru dezvoltare regională și locală, pentru a contribui la dezvoltarea economică și la reducerea dezechilibrelor regionale. O atenție deosebită este acordată cooperării transfrontaliere, transnaționale și interregionale.

Cooperarea ține seama în mod corespunzător de domeniile prioritare ale acquis-ului comunitar în domeniul dezvoltării regionale.

ARTICOLUL 114

Administrația publică

Cooperarea vizează să asigure dezvoltarea unei administrații publice eficiente și responsabile în Muntenegru, în special pentru a sprijini realizarea statului de drept, funcționarea corespunzătoare a instituțiilor statului în beneficiul întregii populații a Muntenegrului și dezvoltarea armonioasă a relațiilor dintre UE și Muntenegru.

Cooperarea în acest domeniu se concentrează, în principal, asupra consolidării instituționale, inclusiv asupra dezvoltării și punerii în aplicare a unor proceduri de recrutare transparente și imparțiale, asupra gestionării resurselor umane și a dezvoltării carierei în serviciul public, asupra formării continue și promovării eticii în cadrul administrației publice. Cooperarea vizează toate nivelurile administrației publice, inclusiv cel al administrației locale.

TITLUL IX

COOPERAREA FINANCIARĂ

ARTICOLUL 115

Pentru a realiza obiectivele prezentului acord și în conformitate cu articolele 5, 116 și 118, Muntenegru poate primi asistență financiară din partea Comunității sub forma unor subvenții și împrumuturi, inclusiv împrumuturi acordate de Banca Europeană de Investiții. Ajutorul comunitar este condiționat de realizarea unor progrese suplimentare în ceea ce privește îndeplinirea criteriilor politice de la Copenhaga și, în special, a unor progrese cu privire la realizarea priorităților specifice ale parteneriatului european. Se ține seama, de asemenea, de rezultatele rapoartelor anuale privind țările care participă la procesul de stabilizare și de asociere, în special în ceea ce privește angajamentul beneficiarilor de a realiza reforme democratice, economice și instituționale, precum și de alte concluzii ale Consiliului, legate în special de respectarea programelor de adaptare. Ajutoarele acordate Muntenegrului trebuie direcționate către necesitățile identificate, către prioritățile convenite, către capacitatea de absorbție și rambursare a fondurilor și către măsurile adoptate pentru reformarea și restructurarea economiei.

ARTICOLUL 116

Asistența financiară sub formă de subvenții este reglementată de măsurile de cooperare prevăzute de regulamentul relevant al Consiliului, pe baza unui cadru indicativ multianual și a unor programe de acțiune anuale, stabilite de către Comunitate în urma consultărilor cu Muntenegru.

Asistența financiară poate acoperi toate domeniile de cooperare, acordând o atenție deosebită domeniului justiției, libertății și securității, armonizării legislației, dezvoltării economice și protecției mediului.

ARTICOLUL 117

La cererea Muntenegrului și în caz de necesități deosebite, Comunitatea poate examina, coordonându-se, în acest sens, cu instituțiile financiare internaționale, posibilitatea de a acorda, în mod excepțional, asistență financiară macroeconomică cu condiția respectării anumitor condiții și luând în considerare toate resursele financiare disponibile. Asistența este acordată cu condiția respectării unor condiții care urmează să fie stabilite în contextul unui program convenit de Muntenegru și de Fondul Monetar Internațional.

ARTICOLUL 118

Pentru a asigura o utilizare optimă a resurselor disponibile, părțile urmăresc să existe o coordonare strânsă între contribuțiile Comunității și cele provenite din alte surse, de exemplu din partea statelor membre, a altor țări și a instituțiile financiare internaționale.

În acest scop, părțile fac periodic schimb de informații privind toate sursele de asistență.

TITLUL X

DISPOZIȚII INSTITUȚIONALE, GENERALE ȘI FINALE

ARTICOLUL 119

Se instituie un Consiliu de stabilizare și de asociere care monitorizează respectarea și punerea în aplicare a prezentului acord. Acesta se întrunește periodic la nivelul corespunzător, precum și atunci când circumstanțele impun acest lucru. Consiliul examinează orice aspecte importante care decurg din prezentul acord, precum și orice alte aspecte bilaterale sau internaționale de interes comun.

ARTICOLUL 120

- (1) Consiliul de stabilizare și de asociere este compus, pe de o parte, din membri ai Consiliului Uniunii Europene și din membri ai Comisiei Europene și, pe de altă parte, din membri ai Guvernului Muntenegrului.
- (2) Consiliul de stabilizare și de asociere își adoptă regulamentul de procedură.
- (3) Membrii Consiliului de stabilizare și de asociere pot dispune să fie reprezentați în conformitate cu condițiile care urmează să fie prevăzute de regulamentul de procedură.

- (4) Președinția Consiliului de stabilizare și de asociere este asigurată pe rând de către un reprezentant al Comunității și de către un reprezentant al Muntenegrului, în conformitate cu dispozițiile care urmează să fie prevăzute de regulamentul de procedură.
- (5) În ceea ce privește chestiunile care țin de competența sa, Banca Europeană de Investiții participă, cu statut de observator, la lucrările Consiliului de stabilizare și de asociere.

ARTICOLUL 121

În vederea realizării obiectivelor stabilite de prezentul acord și în cazurile prevăzute de acesta, Consiliul de stabilizare și de asociere are competență de decizie în cadrul domeniului de aplicare al prezentului acord. Deciziile adoptate sunt obligatorii pentru părți, care trebuie să ia măsurile necesare pentru punerea în aplicare a acestora. Consiliul de stabilizare și de asociere poate, de asemenea, să formuleze recomandări adecvate. Consiliul de stabilizare și de asociere adoptă decizii și formulează recomandări pe baza consensului între părți.

ARTICOLUL 122

- (1) Consiliul de stabilizare și de asociere este asistat în exercitarea atribuțiilor sale de un Comitet de stabilizare și de asociere alcătuit, pe de o parte, din reprezentanți ai Consiliului Uniunii Europene și reprezentanți ai Comisiei Europene și, pe de altă parte, din reprezentanți ai Guvernului Muntenegrului.
- (2) Consiliul de stabilizare și de asociere stabilește, în regulamentul său de procedură, atribuțiile Comitetului de stabilizare și de asociere, care includ pregătirea reuniunilor Consiliului de stabilizare și de asociere, și modalitatea de funcționare a acestui comitet.
- (3) Consiliul de stabilizare și de asociere poate delega Comitetului de stabilizare și de asociere oricare dintre competențele sale. În acest caz, Comitetul de stabilizare și de asociere adoptă decizii în conformitate cu condițiile prevăzute la articolul 121.

ARTICOLUL 123

Comitetul de stabilizare și de asociere poate să înființeze subcomitete. Înainte de încheierea primului an ulterior datei la care a intrat în vigoare prezentul acord, Comitetul de stabilizare și de asociere înființează subcomitetele necesare în vederea punerii în aplicare adecvate a prezentului acord.

Este creat un subcomitet însărcinat cu soluționarea aspectelor legate de migrație.

ARTICOLUL 124

Consiliul de stabilizare și de asociere poate decide înființarea altor comitete sau organisme speciale care îl pot asista în exercitarea atribuțiilor sale. În regulamentul său de procedură, Consiliul de stabilizare și de asociere stabilește alcătuirea și atribuțiile acestor comitete sau organisme și modalitatea lor de funcționare.

ARTICOLUL 125

Se înființează o Comisie parlamentară de stabilizare și de asociere. Aceasta reprezintă un spațiu de întâlnire și dialog între membrii Parlamentului Muntenegrului și cei ai Parlamentului European. Comisia se reunește la intervale pe care le stabilește ea însăși.

Comisia parlamentară de stabilizare și de asociere este compusă din membri ai Parlamentului European și din membri ai Parlamentului Muntenegrului.

Comisia parlamentară de stabilizare și de asociere își adoptă regulamentul său de procedură.

Președinția Comisiei parlamentare de stabilizare și de asociere este asigurată pe rând de un membru al Parlamentului European și de un membru al Parlamentului Muntenegrului, în conformitate cu dispozițiile care urmează să fie prevăzute de regulamentul de procedură.

ARTICOLUL 126

În cadrul prezentului acord, fiecare parte se angajează să garanteze că persoanele fizice și juridice ale celeilalte părți au acces liber, fără nici o discriminare în raport cu proprii resortisanți, la instanțele și organele administrative competente ale părților, în vederea apărării drepturilor lor individuale și reale.

ARTICOLUL 127

Nici o dispoziție a prezentului acord nu împiedică o parte să ia toate măsurile:

- (a) pe care le consideră necesare pentru a preveni divulgarea unor informații care sunt contrare intereselor sale esențiale în materie de securitate;
- (b) referitoare la producția sau comercializarea armelor, munițiilor sau a materialului militar sau la cercetarea, dezvoltarea sau producția indispensabilă pentru asigurarea apărării sale, cu condiția ca măsurile respective să nu denatureze condițiile de concurență pentru produsele care nu sunt destinate unor scopuri specific militare;
- (c) pe care le consideră esențiale pentru asigurarea propriei securități în caz de conflicte interne grave care aduc atingere menținerii legii și ordinii publice, în caz de război sau de grave tensiuni internaționale care amenință să se transforme în conflict armat sau pentru îndeplinirea obligațiilor pe care și le-a asumat în vederea menținerii păcii și securității internaționale.

ARTICOLUL 128

- (1) În domeniile reglementate de prezentul acord și fără a aduce atingere dispozițiilor speciale prevăzute de acesta:
- (a) regimul aplicat Comunității de către Muntenegru nu poate să dea naștere niciunei discriminări între statele membre, resortisanții sau societățile acestora;
 - (b) regimul aplicat Muntenegrului de către Comunitate nu poate să dea naștere niciunei discriminări între resortisanții Muntenegrului sau între societățile și întreprinderile acestuia.
- (2) Dispozițiile alineatului (1) nu aduc atingere dreptului părților de a aplica dispozițiile relevante din legislația lor fiscală contribuabililor care nu se găsesc într-o situație identică în ceea ce privește locul de reședință.

ARTICOLUL 129

- (1) Părțile iau toate măsurile generale sau specifice necesare pentru a-și îndeplini obligațiile care le revin în temeiul prezentului acord. Părțile veghează la îndeplinirea obiectivelor prevăzute de prezentul acord.

(2) Părțile convin să se consulte rapid, la cererea uneia dintre ele, pe căile adecvate, pentru a examina aspectele legate de interpretarea sau punerea în aplicare a prezentului acord și alte aspecte relevante privind relațiile dintre ele.

(3) Fiecare parte sesizează Consiliul de stabilizare și de asociere cu privire la orice litigiu legat de aplicarea sau interpretarea prezentului acord. În această situație se aplică articolul 130 și, după caz, Protocolul 7.

Consiliul de stabilizare și de asociere poate soluționa litigiul printr-o decizie obligatorie.

(4) În cazul în care una dintre părți consideră că cealaltă parte nu și-a îndeplinit una din obligațiile impuse de prezentul acord, aceasta poate lua măsurile corespunzătoare. Înainte însă de a lua vreo măsură, partea în cauză trebuie, cu excepția cazurilor de urgență deosebită, să furnizeze Consiliului de stabilizare și de asociere toate informațiile relevante necesare pentru o analiză aprofundată a situației, în vederea identificării unei soluții acceptabile pentru ambele părți.

La alegerea măsurilor, se acordă prioritate celor care perturbă cel mai puțin aplicarea prezentului acord. Aceste măsuri sunt notificate imediat Consiliului de stabilizare și de asociere și fac obiectul consultărilor, în cazul în care cealaltă parte solicită acest lucru, în cadrul Consiliului de stabilizare și de asociere, al Comitetului de stabilizare și de asociere sau al oricărui alt organism instituit în baza articolelor 123 sau 124.

(5) Dispozițiile alineatelor (2), (3) și (4) nu afectează în niciun fel și nu aduc atingere articolelor 32, 40, 41, 42, 46 și Protocolului 3 (definirea noțiunii de „produse originare” și a metodelor de cooperare administrativă).

ARTICOLUL 130

(1) În cazul unui litigiu între părți cu privire la interpretarea sau punerea în aplicare a prezentului acord, oricare dintre părți comunică celeilalte părți și Consiliului de stabilizare și de asociere o cerere formală de soluționare a litigiului.

Atunci când una dintre părți consideră că o măsură adoptată de cealaltă parte sau inacțiunea celeilalte părți constituie o încălcare a obligațiilor care îi revin în temeiul prezentului acord, cererea formală de soluționare a litigiului trebuie să specifice motivele care stau la baza acestei poziții și să indice, după caz, că partea în cauză poate adopta măsurile prevăzute la articolul 129 alineatul (4).

(2) Părțile se străduiesc să soluționeze litigiul angajându-se cu bună credință în consultări în cadrul Consiliului de stabilizare și de asociere și al altor organisme prevăzute la alineatul (3), pentru a ajunge cât mai curând posibil la o soluție reciproc acceptabilă.

(3) Părțile pun la dispoziția Consiliului de stabilizare și de asociere toate informațiile relevante necesare pentru o analiză aprofundată a situației.

Până la soluționarea litigiului, acesta face obiectul discuțiilor în cadrul tuturor reuniunilor Consiliului de stabilizare și de asociere, cu excepția cazului în care este inițiată procedura de arbitraj prevăzută în Protocolul 7. Un litigiu este considerat soluționat atunci când Consiliul de stabilizare și de asociere a adoptat o decizie cu caracter obligatoriu pentru a soluționa litigiul, astfel cum se menționează la articolul 129 alineatul (3), sau atunci când a constatat stingerea litigiului.

Consultările privind un litigiu pot fi purtate de asemenea în cadrul oricărei reuniuni a Comitetului de stabilizare și de asociere sau a oricărui alt comitet sau organism competent, instituit în baza articolelor 123 sau 124, conform celor convenite între părți sau la cererea oricăreia dintre părți. Consultările pot avea loc, de asemenea, în scris.

Orice informații divulgate în timpul consultărilor rămân confidențiale.

(4) În ceea ce privește aspectele care țin de domeniul de aplicare al Protocolului 7, oricare dintre părți poate solicita soluționarea litigiului prin procedura de arbitraj în conformitate cu protocolul respectiv, atunci când părțile nu au reușit să soluționeze litigiul în termen de două luni de la inițierea procedurii de soluționare a litigiului, în conformitate cu alineatul (1).

ARTICOLUL 131

Prezentul acord nu aduce atingere drepturilor persoanelor și ale operatorilor economici garantate prin acordurile existente, care prevăd obligații pentru unul sau mai multe state membre, pe de o parte, și pentru Muntenegru, pe de altă parte, înainte de a le fi acordate drepturi echivalente în temeiul prezentului acord.

ARTICOLUL 132

Principiile generale privind participarea Muntenegrului la programele comunitare sunt stabilite în Protocolul 8.

Anexele I-VII și Protocoloalele nr. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 și 8 fac parte integrantă din prezentul acord.

ARTICOLUL 133

Prezentul acord se încheie pentru o durată nelimitată.

Oricare dintre părți poate denunța prezentul acord, notificând intenția sa celeilalte părți. Prezentul acord încetează să mai producă efecte după șase luni de la data respectivei notificări.

Oricare dintre părți poate suspenda, cu efect imediat, aplicarea prezentului acord, în cazul nerespectării de către cealaltă parte a unuia dintre elementele esențiale ale prezentului acord.

ARTICOLUL 134

În sensul prezentului acord, termenul „părți” desemnează, pe de o parte, Comunitatea sau statele sale membre ori Comunitatea și statele sale membre, în conformitate cu competențele lor și Muntenegru, pe de altă parte.

ARTICOLUL 135

Prezentul acord se aplică, pe de o parte, teritoriilor în care se aplică Tratatul de instituire a Comunității Europene și a Comunității Europene a Energiei Atomice și în condițiile prevăzute de respectivele tratate și, pe de altă parte, teritoriului Muntenegrului.

ARTICOLUL 136

Secretarul General al Consiliului Uniunii Europene este depozitarul prezentului acord.

ARTICOLUL 137

Prezentul acord este redactat în dublu exemplar, în limbile bulgară, spaniolă, cehă, daneză, germană, estonă, greacă, engleză, franceză, italiană, letonă, lituaniană, maghiară, malteză, olandeză, polonă, portugheză, română, slovacă, slovenă, finlandeză și suedeză și în limba oficială utilizată în statul Muntenegru, fiecare dintre aceste texte fiind egal autentic.

ARTICOLUL 138

Părțile aprobă prezentul acord în conformitate cu propriile proceduri.

Prezentul acord intră în vigoare în prima zi a celei de-a doua luni care urmează datei la care părțile își notifică îndeplinirea procedurilor menționate la primul paragraf.

ARTICOLUL 139

Acordul interimar

În cazul în care, până la îndeplinirea procedurilor necesare intrării în vigoare a prezentului acord, dispozițiile anumitor părți ale prezentului acord, în special cele privind libera circulație a mărfurilor și dispozițiile relevante privind transporturile, sunt puse în aplicare printr-un acord interimar între Comunitate și Muntenegru, părțile convin ca, în aceste condiții și în sensul dispozițiilor titlului IV articolele 73, 74 și 75 din prezentul acord, al Protoalelor nr. 1, 2, 3, 5, 6 și 7 și al dispozițiilor relevante ale Protocolului 4, prin „data intrării în vigoare a prezentului acord” să se înțeleagă data intrării în vigoare a acordului interimar, în ceea ce privește obligațiile cuprinse în dispozițiile menționate anterior.